

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 8 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1936

ΑΡΙΘ. 31-32

† ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες

«Ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς κανόνας τυγχάνει διακυβερνώμενα, πολλὴν ἔχουσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ κλέος μέγιστον· ὅσα δὲ τοῦναντίον παραβαίνει τῶν ὄρων ἐκτρεπόμενα, ἐν τούτοις προφανῆς ἡ ἀκοσμία, κατὰδηλος ἡ φθορὰ καὶ ἐπὶ πάσιν ἡ τῶν ψυχῶν ἀπώλεια».

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε΄. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΠΟΛΕΩΣ

ε΄.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1844 ὁ Πρωθυπουργὸς Ἰωάννης Κωλέττης κατήρτισεν Ἐπιτροπὴν ἐξ Ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων κληρικῶν, εἰς ἣν ὑπέβαλε πρὸς μελέτην δύο νομοσχέδια α) Περὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτείαν καὶ β) Περὶ τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ Ἐπισκοπῶν καὶ τῶν Ἐπισκόπων, πρὸς δὲ καὶ περὶ τῶν μέτρων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς συντήρησιν τῶν Ἐπισκοπῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὑπέβαλε τὸ πόρισμα αὐτῆς, δηλώσασα ὅτι *εἰργάσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν διατάξεων καὶ διατυπώσεων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὧν στηρίζεται καὶ τὸ β' ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, φροντίσασα νὰ συμβιβάσῃ τὰ ἐν αὐτῷ ὅσον τὸ δυνατόν ἐπὶ τὸ καταλληλότερον*. Πράγματι δὲ τὸ ὑποβληθὲν σχέδιον νόμου ἦτο κανονικώτερον τοῦ νομοθετικοῦ Διατάγματος τοῦ 1833. Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης Κωλέττης, παραπέμφας εἰς νέαν Ἐπιτροπὴν ἐκ λαϊκῶν, ἐπήνεγκε ριζικὰς μεταβολὰς καὶ ἀντέγραψεν ἐν πολλοῖς τὸ Διάταγμα τοῦ Μάουρερ¹. Τῇ 18 Μαΐου 1845 ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν τὸ οὕτως τροποποιηθὲν σχέδιον, ἤρξατο δὲ ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις τῇ 27 Ἰουνίου, παραταθεῖσα ἐπὶ μακρόν². Συνεζητήθη τὸ ζήτημα τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, τοῦ παρ' αὐτὴν Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου, τοῦ

οποίου εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ κατάργησις, περὶ μοναχῶν καὶ μοναστηρίων περὶ γάμου καὶ διαζυγίων, τέλος δ' ἐψηφίσθη τὸ νομοσχέδιον τῇ 16 Ἰουλίου ἐν τῷ συνόλω ἀλλ' οὐδεὶς ἔμεινεν ἐξ αὐτοῦ εὐχαριστημένος³. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Κωλέττη ἔλαβον ἀφορμὴν ἐπιθέσεως κατ' αὐτοῦ, ὡς ἐπιβουλευομένου τὴν θρησκείαν. Τῇ 7 Αὐγούστου 1846 εἰσήγαγεν ὁ Κωλέττης εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸ νομοσχέδιον περὶ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων, μόλις δὲ τῇ 4 Ἰανουαρίου 1847 ἤρχισεν ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις⁴. Ὁ Μιχαὴλ Σχινᾶς λαβὼν τὸν λόγον ἐτόνισεν ὅτι «ἡ σημερινὴ Ἑλλὰς ὡς καὶ ἡ μέλλουσα εἶναι συνέχεια τῆς προτέρας Ἑλλάδος καὶ δὲν εἶναι νέον τι καὶ ξενοκατασκευάστον, ὡς ὑπετέθη ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας, φρονησάσης ὅτι τὸ ἔθνος δὲν ἔχει ἱστορίαν καὶ παραδόσεις καὶ δικαιώματα καὶ ὅτι αὐτὴ ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸ καὶ νοῦν καὶ ἦθη καὶ ὑπαρξιν»⁵. Ὁ Σχινᾶς ἀπέκρουσε κατ' ἀρχὴν τὸ νομοσχέδιον ὡς καταργοῦν κανονικῶς ὑφισταμένους Ἐπισκοπὰς, ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν «*ἐγκριθέντος ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τοῦ κύρους τῶν κανόνων*» νὰ μεταβληθῶσι κανόνες διὰ νόμων, ἀντεπεξῆλθε δὲ ἰδίως κατὰ τοῦ Α. Κρεστένιτου καὶ Κ. Κορφιωτάκη, ὑποστηριζάντων τὸ νομοσχέδιον ὡς εἶχεν. Ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ νομοσχεδίου ὑπῆρξεν ἀπὸ πάσης ἐπόψεως σπουδαιοτάτη, ἀλλ' ἡ ἀναγραφὴ τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς παρουσίας μελέτης. Τῇ 17 Ἰανουαρίου 1847 ἐψηφίσθη ἐν τῷ συνόλω τὸ νομοσχέδιον⁴, ἀλλὰ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ εἰσαχθῆ καὶ εἰς τὴν Γερουσίαν, ἀποθανόντος τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη (17 Αὐγούστου 1847).

Ὅταν δὲ μετὰ τριετίαν ἐζητήθη παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἡ ἀναγνώρισις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐτονίζετο διὰ τῶν σχε-

1. Κ. Οἰκονόμου, Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικά, Β, 499—513.

2. Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν πρώτην σύνοδον τοῦ 1844, τομ. Γ', σ. 1655 ἔξ. Ἐφημερίς «Αἰὼν» 1845, ἀριθμ. 617—653. «Ἀθηνᾶ» ἔτ. 1845, ἀριθμ. 923.

1. Ἐφημ. «Αἰὼν» ἔτ. 1885, ἀριθμ. 616.

2. Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν δευτέραν σύνοδον τῆς πρώτης βουλευτικῆς περιόδου, Ἐν Ἀθῆναις 1846, τομ. Α', σ. 327 ἔξ.

3. Αὐτόθι, σ. 330.

4. Αὐτόθι, σ. 493.

τικῶν πρὸς αὐτὸ ἐπισήμων γραμμῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ διατάξεις τοῦ β'. ἄρθρου τοῦ Συντάγματος περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων. Ὅθεν καὶ ὁ Συννοδικὸς Τόμος τοῦ Πατριαρχείου, δι' οὗ ἀνεγνωρίζετο ἢ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, ἐτόνιζε τὴν διοίκησιν αὐτῆς «κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως»¹.

Πρὸς τὴν Κυβερνήσιν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἐν ΚΠόλει συνελθοῦσα Σύνοδος γράφουσα ὑπεμίμησεν ὅτι οἱ αἰμίμηστοι αὐτοκράτορες τῆς ΚΠόλεως ἀπεδέξαντο καὶ ἐσεβάσθησαν τοὺς ἱεροὺς κανόνας «καὶ νομοθετικῶς ἐκράτουν, ἵνα πᾶς νόμος πολιτικὸς τοῖς θείοις Κανόνοις ἐναντιούμενος ἄκυρος ἦ καὶ μηδὲν κατισχύη». Ἀναφερομένη δὲ εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 προσέθετε «Τοῦτ' αὐτὸ δὲ καὶ οἱ παρ' ἡμῖν θεμελιώδεις νόμοι (= τὸ Σύνταγμα) συμφώνως καὶ ἀξίως τῆς τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους εὐσεβείας ἀνωμολόγησαν, ὡς οὐδὲν ἔχει κῦρος, εἴ τι τυχὸν διατέτακται ἀντικειμένως πρὸς ἐκεῖνο τὸ τῆς Θεομοθεσίας κεφάλαιον τὸ τὴν πατρώαν εὐσέβειαν καὶ τοὺς κανόνας καὶ τὰ ἔθιμα ἀμετασσελεύτως ἑποστηρίζον».

Ταῦτα ἔγραφεν ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος καὶ τοιαύτας περὶ σεβασμοῦ τῶν κανόνων ἐξέφραζεν ἐλπίδας². Οἱ ἐπακολουθήσαντες νόμοι τοῦ 1852 Σ' καὶ ΣΑ', ἐτόμιζον κατ' ἀρχὴν τὸ κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων. Οὕτω δ' ἐν τῷ α' ἄρθρῳ τοῦ Καταστατικοῦ νόμου λέγεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται πνευματικῶς παρ' Ἀρχιερέων κανονικῶν, τηροῦσα ἀπαρράκτως ὡς ἀπασαὶ αἱ λοιπαὶ δρόδοξοι Ἐκκλησίαι τοὺς ἱεροὺς Ἀποστολικούς καὶ Συννοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις» (Πρβλ. ἄρθρ. 4, 10, 13, 14, 16), ἀλλὰ παρουσιάσθη νέα ἀνακολουθία μεταξὺ τῆς θεωρητικῆς ταύτης ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν παραδόσεων ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ψηφισθέντων νόμων, διότι οὗτοι ὑπῆρξαν αὐτόχρημα ἀντισυνταγματικοί, ἐφ' ὅσον ἐπανάλαβον τὰς διατάξεις τοῦ νομοθετικοῦ Διατάγματος τοῦ 1833 μετὰ τινων μεταβολῶν, μὴ ληφθέντων ὑπ' ὄψιν οὔτε τῶν κανόνων οὔτε τοῦ Συννοδικοῦ Τόμου τοῦ Πατριαρχείου³.

στ'.

Τὸ γεγονός δὲ ὅτι ἡ Ἐκκλησία μετὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 ἠνέχθη τοὺς νόμους τοῦ 1852 Σ' καὶ ΣΑ'.

1. Κ. Οἰκονόμου, Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τομ. Β'. σ. 587.

2. Αὐτόθι, σ. 568.

3. Κ. Δουβουνιώτου, Σχέσις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, σ. 47 ἐξ.

ἐχρησιμοποιήθη, ὡς θὰ ἴδωμεν, ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι τὸ Σύνταγμα ἀναγνωρίζει τὸ κῦρος τῶν «δογματικῶν» μόνον κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία δύναται νὰ ἐκδώσῃ νόμους καταγοῦντας κανόνας «διοικητικούς». Ἄλλ' ἢ ἀντισυνταγματικότης τῶν νόμων Σ' καὶ ΣΑ'. ἦτο τόσον καταφανές, ὥστε μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ὀθωνος καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ νέου Βασιλέως Γεωργίου α', κατὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1864, ἐξητήθη εὐθὺς ἀμέσως ἢ κατάργησις αὐτῶν. Οἱ πληρεξούσιοι Μ. Σχινᾶς καὶ Γ. Τσατσάρας δι' ὑπομνήματός των ἀπέδειξαν ὅτι οἱ νόμοι Σ', καὶ ΣΑ', δεόν νὰ καταργηθῶσι διότι «ἀπάδουσι πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις», ἐπομένως ὅτι εἶναι ἀντισυνταγματικοί⁴.

Ἡ ἐπὶ τῶν πρώτων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος συζητήσεις ἀρξαμένη κατὰ τὴν 287ην συνεδρίαν τῆς 29 Ἰουλίου 1864 ὑπῆρξεν ἐκτάκτως μακρὰ καὶ ζωηρά. Τὰ δύο πρῶτα θεμελιώδη ἄρθρα ὑπεβλήθησαν δι' εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ὡς εἶχον καὶ ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 1844 μετὰ μόνης τῆς μεταβολῆς τῆς λέξεως ἀπαρράκτως εἰς τὸ ἀπαρασσελεύτως («τηροῦσα ἀπαρασσελεύτως ὡς ἐκεῖναι τοὺς τε ἱεροὺς Ἀποστολικούς καὶ Συννοδικούς κανόνας...»)², διότι, ὡς ἐλέχθη ὑπὸ τινος πληρεξουσίου, «εἰκοσαετῆς πείρα καθιέρωσεν αὐτά». Λόγος πολὺς ἐγένετο περὶ τῆς ἀντιφάσεως μεταξὺ τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν περὶ Ἐκκλησίας νόμων, δι' ὧν «ἐξελαϊκεύθη» ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, εἰδικώτερον δὲ ἀντικανονικὸς ἐθεωρήθη ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν Ἀρχιερέων³, ὡς οὗτος καθορίζεται ἐν τῷ καταστατικῷ νόμῳ τοῦ 1852. «Τὸ Σύνταγμα, εἶπεν ὁ Μ. Σχινᾶς, καὶ παρηρμηνεύθη καὶ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων καὶ ὁ καταστατικὸς νόμος εἶναι τρανὴ ἀπόδειξις τούτου»⁴. Ἐξαιρετικὴν ζωηρότητα εἰς τὴν συζήτησιν προσέδωκαν ὁ Γεώργιος Ἰακωβάτος, πληρεξούσιος Κεφαλληνίας, καὶ ἄλλοι πληρεξούσιοι τῆς Ἐπτανήσου, διότι ἐζήτησαν οὗτοι νὰ μὴ ὑπαχθῆ ἡ Ἐπτανήσος ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ νὰ καταργηθῆ καὶ τὸ αὐτοκέφαλον ταύτης, ἐπανερχομένης ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὁ Ἰακωβάτος προέτεινε τὴν ἐξῆς τροποποίησιν τοῦ 2ου

1. Μιχαὴλ Σχινᾶ, Πληρεξουσίου Πυλίας ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει, Περὶ ἐκκλησιαστικῶν, Ἐν Ἀθήναις 1863. Ἐφημερίς «Συγγέντρως τοῦ Λαοῦ» ἔτ. 1863 ἀριθμ. 26. 27. Πρβλ. Κ. Οἰκονόμου, Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ, Β, 660.

2. Ἐπίσημος ἐφημερίς τῆς Συνελεύσεως, τομ. Ε' Ἀθήναι 1864, σ. 301.

3. Αὐτόθι σ. 379-383 387-396 497-430.

4. Αὐτόθι σ. 389

ἄρθρου τοῦ Συντάγματος: «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀναγνωρίζει τὸν Ἀρχιεπίσκοπον αὐτῆς, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη, μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ χορηγοῦντα τὸ Μύρον καὶ τὰς πρὸς χειροτονίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀρχιερέων ἐκδόσεις. Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐνεργοῦσι τὰ ἀρχιερατικά αὐτῶν καθήκοντα ἀνεξαρτήτως ὁ εἷς ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ἡ σύναψις τοῦ γάμου τῶν ὀρθοδόξων ἐλλήνων πολιτῶν καὶ τὸ διαζύγιον ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»¹. Ἄλλος πληρεξούσιος, ὁ Λούτζης, ὑπέβαλε τροποποίησιν, καὶ ἦν «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησία, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ὁμοδόξου Ἐκκλησίας, μεθ' ἧς ὑπάρχει ἠνωμένη δογματικῶς, τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ κανονικά αὐτῆς δίκαια, διοικουμένη ὑπὸ Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων κατὰ τοὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις, ἅς ὡς ἐκεῖναι τηρεῖ ἀπαρασαλεύτως. Ἀπενέμουσα δὲ τὰ πρᾶξα τῆς τιμῆς εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη, ἀναγνωρίζει αὐτὸν πνευματικῶς πρῶτον πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, λαμβάνουσα παρ' αὐτοῦ τὸ ἅγιον Μύρον, πρὸς δὲ τὰς πρὸς χειροτονίαν τῶν Ἐπισκόπων ἐκδόσεις, κατὰ τοὺς τύπους καὶ ὄρους τοὺς δι' ἰδιαίτερου νόμου προσδιορισθησομένους καὶ πρῶτον αὐτὸν ἐν τοῖς ἱεροῖς διπύχους μνημονεύουσα»². Ἐπὶ τῶν προταθεισῶν τούτων τροποποιήσεων πολλὸς ἐγένετο λόγος, ἀλλὰ τέλος ἐψηφίσθη τὸ 2ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ὡς εἶχεν ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 1844 μετὰ μόνης τῆς τροποποιήσεως τῆς λέξεως ἀπαρλλάκιως εἰς ἀπαρασαλεύτως³. Προόδηλον δὲ ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη λέξις εἶναι ἰσχυροτέρα τῆς πρώτης.

Ἀμετάβλητον ἔμεινε τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος καὶ ἐν τοῖς Συντάγμασι τοῦ 1911 καὶ 1927, δι' ὧν ὠρίζετο ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις. Ἄλλ' ἦτο πάντοτε καταφανὴς ἡ ἀντίφασις μετὰ τῆς συνταγματικῆς διατάξεως καὶ τῶν περὶ Ἐκκλησίας κειμένων νόμων τοῦ 1852. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐν ὑπομνήματι αὐτῆς ἀπὸ 2 Μαΐου 1868, δι' οὗ παρέπεμπε τρία νομοσχέδια πρὸς τὴν Κυβέρνησιν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν νόμων ἐκείνων, ἔλεγε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι ἡ κανονικὴ ἀσθεντία τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Συν-

τάγματος «κατεστράφη διὰ τοῦ ἐκδοθέντος τῆ 9 Ἰουλίου 1852 ἀντιφατικοῦ νόμου ὡς κανονικοῦ ἐν μέρει καὶ ἀντικανονικοῦ ἐν συνόλω καταδεδειγμένου· διότι τεθέντος ἐν τῷ νόμῳ τοῦτω ὡς κανονικοῦ, τοῦ περὶ τηρήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν παραδόσεων α'. ἄρθρου, ἐπλήθον παραδόξως ὅλα τὰ ἐπόμενα τοῦ νόμου ἄρθρα, ἢ ὅλως ἀντικανονικά, ἢ ἐν μέρει ἐκ κανονικῆς στρεβλώσεως συντεταγμένα, ἢ ἐπὶ μηδενὸς κανόνος στηριζόμενα, ἢ μᾶλλον ἐξαφανίζοντα οὐ μόνον τοὺς ἀπ' αἰώνων ἱεροὺς θεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ α'. ἄρθρῳ τηρουμένων ἱερῶν κανόνων ὀριζομένην κυριαρχίαν καὶ ἀνεξάρτητον ἐνεργεῖαν τῆς Ἱεράς Συνόδου»¹.

ζ'.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ Σύνταγμα ἀναγνωρίζει τὸ κύρος τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πρὸ τριακονταετίας περίπου διεξήχθη καὶ εἰδικὴ μετὰ τῶν νομομαθῶν καὶ κανονολόγων συζήτησις, ἐδημοσιεύθησαν δὲ καὶ πραγματεῖαι εἰδικαί ἐκ τῆς ἐξῆς ἀφορμῆς².

Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ τίς διορίζει τοὺς ἱεροψάλτας καὶ νεωκόρους τῶν ναῶν, ὁ Ἐπίσκοπος ἢ τὸ ἐκκλησιαστικὸν συμβούλιον ἐκάστου ναοῦ, ἀπὸ πολλοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος προῦκάλει ἀμφισβητήσεις. Κατὰ τὸ 114 ἄρθρον τοῦ τότε ἰσχύοντος δημοτικοῦ νόμου ἢ διοικήσις τῶν ναῶν καθωρίζετο ὡς ἐξῆς: «Διὰ τὴν διοίκησιν τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν καταστημάτων διορίζονται ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια, συνιστάμενα ἀπὸ τὸν Δήμαρχον, τὸν ἀνήκοντα ἐφημέριον καὶ δύο ἕως τέσσαρας δημότας, διοριζομένους παρὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου». Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διατάξεως ταύτης καὶ οἱ Δήμαρχοι ἠξίουν νὰ διορίζωσι τοὺς ψάλτας καὶ νεωκόρους, ὡς δημοτικούς ὑπαλλήλους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια ὡς ὑπαλλήλους τῶν ναῶν. Ἡ Ἐκκλησία, ἀπεξενωμένη οὕσα τῆς διοικήσεως τῶν ναῶν, ἠξίου ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ τῶν ψαλτῶν καὶ νεωκόρων ὡς «κληρικῶν» ἐν γενικῇ ἐννοίᾳ, καὶ ὡς ἐκτελούντων ὑπηρεσίαν, συνδεομένην μετὰ τῆς θείας λατρείας. Ἐπεκαλεῖτο ὑπὲρ ἑαυτῆς τοὺς ἱεροὺς κα-

1. Στ. Γιαννοπούλου, Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἐν Ἀθήναις 1901, σ. 946.

2. Ἐδημοσιεύθησαν ἀρχικῶς ἐν τῷ περιοδικῷ «Δικαιοσύνη», ἀλλ' ὕστερον ὡς ἀνωτέρω ὑπεσημειώσαμεν ἐν τῷ τεύει: Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ διορισμοῦ τῶν ψαλτῶν καὶ νεωκόρων, εἰς ὃ καὶ παραπέμπομεν.

1. Αὐτόθι σ. 298.

2. Αὐτόθι σ. 319.

3. Αὐτόθι σ. 379.

νόνας, ὡς κατακυρουμένους καὶ ὑπὸ τοῦ Σὺν ἄγματος, τὰς Νεαράς τῶν αὐτοκρατόρων καὶ αὐτὸν τὸν Σ' νόμον τοῦ 1852 «περὶ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων», κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ὁποίου ὁ Ἐπίσκοπος «ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ παραδόσεων» προσέχει εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν πάσης ἱεροτελεστίας, εἰς τὴν τακτικὴν ἀναγνώσιν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσκομένων καὶ ψαλλομένων ἀκολουθιῶν...καὶ εἰς πάντα τὰ εἰς τὴν θείαν λατρείαν ἀναγόμενα...» (ἄρθρ. 8) «ἅπαντες οἱ κληρικοί ἐκάστης Ἐπισκοπῆς, οἱασδήποτε τάξεως ἢ βαθμοῦ ἂν ᾖσιν, ὑπάγονται κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις ὑπὸ τὸν ἴδιον αὐτῶν Ἐπίσκοπον, καὶ αὐτὸν ὀφείλουσιν ἵνα γνωρίζουσιν ὡς ἄμεσον προϋστάμενον ἐκκλησιαστικῶς καὶ ὑπακούουσιν εἰς αὐτὸν καὶ ἐκτελῶσι τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραγγελίας καὶ διατάγας του» (ἄρθρ. 13).

Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἤξιον ὅπως ὁ ἐκασταχοῦ Ἐπίσκοπος διορίζη τοὺς ψάλτας καὶ νεωκόρους, ἀλλὰ παρουσιάσθη ζήτημα περὶ τοῦ ἂν ἰσχύουσιν οἱ κανόνες, δυνάμει τῶν ὁποίων οἱ ἐν λόγῳ ὑπηρεταὶ τῶν ναῶν εἶναι «κληρικοί» ὑπαγόμενοι ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον καὶ ἐπομένως ὑπ' αὐτοῦ διοριζόμενοι καὶ ἀπολυόμενοι, παρὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 114 τοῦ Δημοτικοῦ νόμου, καθ' ἣν ὁ Ἐπίσκοπος οὐδεμίαν μετοχὴν εἶχεν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ ναοῦ. Κατὰ τὰ ἔτη 1857, 1861 καὶ 1863 ἐξεδόθησαν ἐπανειλημμέναι Ἐγκύκλιοι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἔγγραφοι πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἐγένοντο δηλώσεις, καθ' ἃς τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ ψαλτῶν καὶ νεωκόρων ἀνήκει τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀρχῇ. Τοῦτο ἐπανέλαβε πρὸς τοὺς κατὰ τόπους Ἐπισκόπους δι' Ἐγκυκλίου αὐτῆς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς 20 Μαρτίου 1870. Ἐν αὐτῇ ἐλέγετο διὰ παρὰ τὰς διατάγας τοῦ Ὑπουργείου καὶ ἐν καταφανεῖ παραβάσει τῶν ἱερῶν κανόνων Δήμαρχοί τινες καὶ πρὸ πάντων τὰ Ἐκκλησιαστικά Συμβούλια τῶν ναῶν ἐπενέβαινον εἰς τὰ τῶν Ἐπισκόπων καθαρῶς πνευματικὰ δικαιώματα, οἷον εἶναι καὶ ὁ διορισμὸς τῶν ψαλτῶν καὶ νεωκόρων. «Ὅθεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφαίνετο ἐφ' ἅπαξ «ὁ διορισμὸς ἐν οἰκίῳ εἴτε δημοτικῷ εἴτε ἰδιοκτητῷ ναῷ ὑπάγεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καθαρὰν ἀρμοδιότητα τῶν Ἐπισκόπων, παρ' ὧν ἀναντιρρήτως ὁρίζεται καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐνώξεως τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας πάσης ἱεροτελεστίας»¹. Ἀλλὰ πολλαχοῦ αἱ Δημοτικαὶ Ἀρχαὶ

καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικά τῶν ναῶν Συμβούλια, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 114 τοῦ Δημοτικοῦ νόμου, ἤξιουν, ὡς εἴπομεν, νὰ διορίζωσι τοὺς ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικούς λειτουργούς, διαμαρτυρομένης πάντοτε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τοιαύτης ἐπεμβάσεως καὶ ἀποδεικνυούσης ὅτι οἱ ψάλται καὶ νεωκόροι εἶναι «κληρικοί» ἐν τῇ γενικῇ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως, εἶναι ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἐξαρτώμενοι¹.

Ἀπὸ τοῦ 1900 παρουσιάζοντο πολλαὶ περιπτώσεις ἀνθαιρέτων ἐπεμβάσεων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, ἡ δὲ Κυβέρνησις, ἀντὶ νὰ ἐκδώσῃ νόμον σαφῶς τὸ ζήτημα λύοντα, ἠρώτα τοὺς Νομικοὺς Συμβούλους, οἵτινες ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Δημοτικοῦ νόμου ἀπεφαίνοντο ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, προσάγοντες καὶ τὸν παράδοξον λόγον ὅτι οἱ ψάλται καὶ νεωκόροι, λαϊκοὶ ὄντες, δὲν δύναται νὰ ὑπάγονται ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον². Δυστυχῶς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐνῶ τῷ 1891 διεκήρυξεν ὅτι ὁ διορισμὸς τῶν ψαλτῶν καὶ νεωκόρων εἶναι ἀποκλειστικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς δικαίωμα, τῷ 1901 ἐφάνη ἀποδεξαμένη μέσην τινὰ λύσιν, δι' Ἐγκυκλίου αὐτῆς ταύτην ἀνακοινώσασα. Κατ' αὐτὴν ἀνεγνωρίζετο τὸ δικαίωμα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐν τῷ διορισμῷ τῶν ψαλτῶν καὶ νεωκόρων ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς προηγουμένης συγκαταθέσεως καὶ ἐγκρίσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου³. Ἀλλ' οὔτε ἡ παραχώρησις αὕτη ὠφέλησε. Τῷ 1901 ἐν Ἀρχῇ τὰ ἐκκλησιαστικά Συμβούλια τῶν ἐνοριῶν προέβησαν αὐτογνωμόνως εἰς τὴν παῦσιν ψαλτῶν καὶ νεωκόρων, ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου, ἡ ἀπόπειρα δὲ τούτου ὅπως ἐπαναγάγῃ τοὺς παυθέντας ἐκκλησιαστικούς λειτουργούς εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν προὐκάλεσεν ἥκιστα εὐλαβῆ συμπεριφορὰν τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς⁴. Παρόμοια ἐπεισόδια συνέβησαν καὶ ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ, Καρβασαρά, τῆς Ἐπαρχίας Ἀκαρνανίας καὶ ἀλλαχοῦ⁵, τὰ δὲ Δικαστήρια ἐξέδιδον ἀλληλοσυγκρουόμενας ἀποφάσεις.

Τὸ ἐν Ναυπλίῳ Πλημμελειοδικεῖον τῷ 1904 ἐκήρυξεν ἀθῶνον ἱεροψάλτην, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντά του, καίτοι ἐγνωστοποιήθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Δημάρχου ἡ ἀπόλυσίς του, ἐπὶ τῇ αἰτιολογίᾳ ὅτι ἡ διοίκησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν καταστημάτων ἀνήκει εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά συμβούλια, τὰ ὁποῖα

1. Αὐτόθι, σ. 3.4.

2. Αὐτόθι, σ. 4—10.

3. Αὐτόθι, σ. 10, 11.

4. Αὐτόθι, σ. 11—13.

5. Αὐτόθι, σ. 12.

1. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ διορισμοῦ τῶν ἱεροψαλτῶν καὶ νεωκόρων, σ. 1.2.

διορίζουσι τοὺς ψάλτας καὶ ὄχι ὁ Δήμαρχος· ὁ δὲ Ἄρειος Πάγος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 119 τοῦ 1905 ἀποφάσεώς του ἀπέρριψεν αἴτησιν ἀναιρέσεως τοῦ Εἰσαγγελέως τῶν ἐν Ναυπλίῳ Πλημμελειοδικῶν τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως¹.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆ 8 Ἰουλίου 1907 δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους οἰονεὶ ἀνεκάλεσε μὲν τὴν Ἐγκύκλιον τοῦ 1901, ἐδήλωσε δὲ ὅτι θεωρεῖ ἰσχύουσαν τὴν τοῦ 1891 Ἐγκύκλιον «ὡς στηριζομένην ἐπὶ τῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων», παρήγγειλε δὲ τοὺς Ἐπισκόπους λίαν εὐλόγως «μετὰ δραστηριότητος καὶ ἐπιμονῆς» ν' ἀπαγορεύωσιν εἰς οἰονδήποτε πᾶσαν ἐπέμβασιν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1891 διαγραφόμενα Ἐπισκοπικὰ καθήκοντα αὐτῶν, ὡς ἰσχυρὸν περὶ διορισμοῦ Ἱεροψαλτῶν καὶ νεωκόρων².

Ὅντως δὲ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1907 ὁ Ἐπίσκοπος Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Γερμανὸς μετὰ πολλῆς τῆς δραστηριότητος ἐξήτησε ν' ἀσκήσῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν ψαλτῶν. Ὁ Δήμαρχος ὅμως Τριπόλεως ἀντέστη, φρονῶν, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ ἀνήκει εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια³, ἡ δὲ Ἱερὰ Σύνοδος μὴ ἀρκεσθεῖσα εἰς ἀπλᾶς διαμαρτυρίας, διὰ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἐξήτησε τὴν γνώμην τοῦ Εἰσαγγελέως παρὰ τῷ Ἄρειῳ Πάγῳ Δ. Τσιβανοπούλου ἐπὶ τοῦ πολυκρότου ζητήματος τούτου. Ὁ Τσιβανόπουλος ἐν μακρᾷ καὶ λίαν ἐμπεριστατωμένην γνωμοδοτήσῃ ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1908 καθώρισε τὰς κανονικὰς καὶ νομικὰς βάσεις τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν Ἑλλάδι, κατέδειξε τὸ κῦρος τῶν Ἱερῶν κανόνων καὶ τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ ζητήματος ἀπεφάνθη ὅτι οἱ Ἱεροψάλται καὶ νεωκόροι ὡς «κληρικῶν» ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν κανόνων ὀριζομένη ἐννοίᾳ ὑπάγονται εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῶν Ἐπισκόπων, ὑπ' αὐτῶν καὶ διοριζόμενοι καὶ πανόμενοι, παράλογον δὲ εἶναι τὸ ἀπονέμειν εἰς τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν καὶ τὰ ὑπ' αὐτῆς διοριζόμενα ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ εὐπρόπειαν, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θείας λατρείας, ἥτις

ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχάς, εἰς τὸν διορισμὸν καὶ τὴν παῦσιν ἑπαλλήλων, ἀναποσπάστως συνδεομένων μετὰ τῆς θείας λατρείας, ἧς ἡ ρύθμισις κανονίζεται ὑπ' αὐτῶν. Τὸ πόρισμα τοῦτο διὰ μακρῶν ὑπεστήριξεν ὁ Τσιβανόπουλος ὑποδείξας ἐν τέλει ὅτι «ἐάν σήμερον παρίδωμεν τοὺς περὶ διορισμοῦ ψαλτῶν καὶ νεωκόρων ὀρισμοὺς τῶν κανόνων, αὐτοὶ δὲ ἑτέρας καὶ μεθ' αὐτοῦ ἄλλους, σπουδαῖον διατρέχει κίνδυνον ἢ Ἐκκλησία ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς ὑπὸ τὴν πίεσιν πολλῶ ἰσχυροτέρας πολιτικῆς ἐξουσίας»¹.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν γνωμοδότησιν ταύτην τοῦ Τσιβανοπούλου, ἥτις ἔτι μᾶλλον προσέδωκε γενικὸν χαρακτήρα εἰς τὸ ζήτημα διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς γνώμης περὶ τοῦ κύρους τῶν Ἱερῶν κανόνων, τὸ ζήτημα περὶ τοῦ τίς διορίζει τοὺς Ἱεροψάλτας καὶ νεωκόρους δὲν ἐλύθη, ἢ ἐπακολουθήσασα δὲ συζήτησις προσέλαβε γενικώτερον χαρακτήρα. Οὕτω δὲ τὸ Νομικὸν Συμβούλιον διὰ γνωμοδοτήσεως αὐτοῦ ἀπὸ 18 Δεκεμβρίου 1908, ἀρνούμενον τὸ κῦρος τῶν σχετικῶν κανόνων καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν Ἱεροψαλτῶν καὶ νεωκόρων ὡς «κληρικῶν» ἀπεφάνθη ὅτι «τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ ψαλτῶν καὶ νεωκόρων ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ οἰκεία ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια» τῶν ναῶν². Κατ' ἀκολουθίαν τοιούτων γνωματεύσεων τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια ἐξηκολούθουν διορίζοντα καὶ παύοντα τοὺς ψάλτας καὶ νεωκόρους.

Ἐν Βόλῳ τὸ ἐκκλησιαστικὸν συμβούλιον διώρισε ψάλτην ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ, ὃν ὁ Ἐπίσκοπος Δημητριάδος Γερμανὸς ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει. Τὸ Συμβούλιον ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὸν καὶ διὰ τῆς ἀστυνομικῆς βίας, ἀλλ' ὁ Ἐπίσκοπος προέβη εἰς τὴν παῦσιν αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰε' κανόνος τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου. Ἐν Ἀλμυρῷ τῷ 1908 τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον ἀνευ συγκαταθέσεως τοῦ Ἐπισκόπου ἔπανσε προϋπάρχοντας ψάλτας καὶ διέκοψεν ἀπρεπῶς καὶ θορυβωδῶς Ἱεροπραξίαν, παρακωλύσαν τὴν κανονικὴν κωδωνοκρουσίαν καὶ τὴν εἰς τὸν ναὸν εἴσοδον τῶν Ἱερέων. Ὁ Ἐπίσκοπος ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἱεουργῶσιν, ἔνεκα τῶν ἀθαιρεσιῶν ἐκείνων τοῦ Συμβουλίου, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔτυχε βοηθείας παρὰ τῆς Πολιτείας πρὸς ἐπιβολὴν τῆς τάξεως ἐν τῷ ναῷ, καίτοι οἱ κάτοικοι συνεμερίσθησαν τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου καὶ συναπέκρουσαν τὸν παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων διο-

1. Αὐτόθι, σ. 13—15. 45.

2. Αὐτόθι, σ. 20. 21. Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ζήτημα παρουσιάσθη καὶ περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ἴστανται οἱ ψάλται ἐν τῷ γυναικωνίτῳ, ἐν περιορισμένῳ πάντοτε γῶρῳ, ἡ δὲ Σύνοδος ἐξέδωκεν Ἐγκύκλιον περὶ τοῦ ὅτι οἱ ψάλται ἔδει νὰ ἴστανται ἐν τῇ συνήθει θέσει, «Ἱερὸς Σύνδεσμος», Θ, 1906, ἀριθμ. 20.

3. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἱεροψαλτῶν καὶ νεωκόρων, σ. 21—22.

1. Αὐτόθι, σ. 22—38

2. Αὐτόθι, σ. 38—45.

ρισμὸν ψαλτῶν¹.

Ἐν Πορταριά τοῦ Δήμου Ὁρμινίου δευτέρου χαρακτηριστικῶς προσέλαβε τὸ ζήτημα, διότι τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον μετὰ τοῦ Δημάρχου προκλητικῶς προέβησαν εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῶν κανονικῶν ψαλτῶν καὶ τὸν διορισμὸν ἄλλων ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἐπισκοπῆς. Τοῦτου ἕνεκα ὁ Ἐπίσκοπος Δημητριάδος ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς ἱερεῖς τῆς Πορταριάς νὰ ἱεροπρακτῶσι μετὰ τῶν ἀντικανονικῶς διορισθέντων ψαλτῶν. Τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον ἐπέμεινε, ἔκτοτε δὲ διεκόπησαν κατ' ἀνάγκην αἱ ἱερουργίαι τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ κωμῶνι Πορταριάς, ὁ δὲ Δήμαρχος Ὁρμινίου ἔγραψεν ἀπειλητικῶς πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ὅτι θὰ προσκαλέσῃ λατῖνον ἱερέα! Ἐπειδὴ τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον ἐνισχύετο εἰς τὴν ἐχθρικήν ταύτην στάσιν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τὸ δὲ Νομικὸν Συμβούλιον ἐξέδωκεν, ὡς εἶδομεν, γνώμην ἀντίθετον πρὸς τὴν γνωμοδότησιν τοῦ παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ Εἰσαγγελέως Τσιβανοπούλου, ἀπεφασίσθη ὅπως προκληθῆ ἡ γνώμη τῶν Δικαστηρίων, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ταῦτα ἤθελον ὑποχρεώσῃ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν νὰ παύσῃ ἀναμιγνυομένη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἔργα τῆς θείας λατρείας. Πρὸς τὸν σκοπὸν ἀκριβῶς τοῦτον ὁ Ἐπίσκοπος Δημητριάδος ἐνετάλη νὰ καταγγείλῃ εἰς τὸν Εἰσαγγελέα τῶν ἐν Βόλῳ Πλημμελειοδικῶν τοὺς ἀντικανονικῶς διορισθέντας ψάλτας Πορταριάς, ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἄρθρου 227 τοῦ Ποιν. Νόμου, ἔχοντος ὡς ἑξῆς: «Ὅστις, χωρὶς νὰ διορισθῆ νομίμως, ἀντιποιεῖται ἀρχὴν τινα πολιτικὴν, ἐκκλησιαστικὴν, δημοτικὴν, ἢ στρατιωτικὴν, ἢ ὅποιονδήποτε ἀξίωμα, ἢ ἐπιχειρεῖ πράξιν τινά, ἐπιτρεπομένην μόνον εἰς πολιτικούς, ἐκκλησιαστικούς, δημοτικούς, ἢ στρατιωτικούς ὑπαλλήλους, τιμωρεῖται... κλπ». Τὸ Δικαστήριον τῶν ἐν Βόλῳ Πλημμελειοδικῶν, ἐκδικάσαν τὴν κατηγορίαν ταύτην κατὰ τῶν μὴ κανονικῶς διορισθέντων ψαλτῶν, ἐξέδωκε τὴν ὑπ' ἀριθ. 1503 ἐ. ἔ. ἀπόφασίν του, διὰ τῆς ὁποίας ἀπέρριψε τὴν κατηγορίαν ὡς νόμῳ ἀβάσιμον, διὰ τοῦ ἑξῆς αἰτιολογικοῦ: «Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους κληρικοὶ θεωροῦνται οἱ ἱερεῖς, ἱεροδίακονοὶ καὶ οἱ ὑποστάντες κουράν, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ἱεροψάλται καὶ οἱ νεωκόροι, οἵτινες θεωροῦνται καθαρῶς λαϊκοί, καὶ οἵτινες διορίζονται κατὰ τὸν δημοτικὸν νόμον ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων καὶ ὄχι ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες ἔχουσι δικαιοδοσίαν ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω κληρικῶν...»².

Τὴν τοιαύτην ὁμως ἀπόφασιν τοῦ Πλημμελειοδικείου Βόλου προσέβαλε δι' ἀναιρέσεως ὑπὲρ τοῦ νό-

μου ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁ Εἰσαγγελεὺς αὐτοῦ, ἡ δὲ ὀλομέλεια τοῦ Ἀρείου Πάγου συνελθοῦσα ἐξέδωκε τῇ 26 Φεβρουαρίου 1909 σπουδαιοτάτην ἀπόφασιν, δι' ἧς ἀνήρρεσεν ὑπὲρ τοῦ νόμου τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πλημμελειοδικείου Βόλου, ἀποδεχομένη πληρέστατα τὴν γνώμην τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου. Κατ' αὐτήν, διὰ τῶν διατάξεων τῶν περὶ Ἐκκλησίας νόμων τοῦ 1852 Σ', καὶ ΣΑ'. (ἄρθρ. 8 καὶ 13 τοῦ Σ' καὶ τοῦ ΣΑ'.) τὸ μὲν ὠρίσθη ὅτι ἡ Ἐπισκοπικὴ Ἀρχὴ προΐσταται τοῦ Κλήρου οἰασδήποτε τάξεως καὶ βαθμοῦ, ὑπαγομένου εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀρμοδίου Ἐπισκόπου καὶ ὅτι οὗτος ἐπαγρυπνεῖ καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν πάσης ἱεροπραξίας καὶ τὴν τακτικὴν ἀνάγκωσιν τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ψαλλομένων ἀκολουθιῶν, τὸ δὲ ἐδόθη ἰσχύς νόμου εἰς τοὺς κανόνας καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις τοὺς ἀφορῶντας τὰ ἀντικείμενα, περὶ ὧν οἱ ἄνω μνημονευθέντες νόμοι διαλαμβάνουσι, συνεπῶς καὶ εἰς ἐκείνους τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων, ὅσοι περὶ τῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τὰς θείας ψαλμοδίας ἐκτελούντων προσώπων θεσπίζουσι (Ἀποστ. 26. Λαοδικείας 23. 24. 25. ΣΤ', 77. Ἰουστινιανοῦ Νεαρά 123 Δ'. 2. 8.). Ἐναντίαν δὲ διάταξιν δὲν περιέχει τὸ ἄρθρον 114 τοῦ περὶ Δήμων νόμου, καθόσον ἡ διοίκησις τῶν ναῶν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν περιουσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καταστημάτων, ὡς ἐξάγεται σαφῶς ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι περιλαμβάνει διάταξιν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων διορισμοῦ τῶν ψαλτῶν, αὕτη κατηγορήθη διὰ τοῦ νεωτέρου νόμου Σ' περὶ Ἐπισκόπων, ἄλλως τὰ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν ρυθμισαντος. Κατὰ ταῦτα, τῶν ψαλτῶν διοριζομένων ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἐπισκόπων, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου διορισμὸς παράνομος θεωρεῖται, ὁ δὲ οὕτως μὴ νομίμως διοριζόμενος, ἀντιποιοῦμενος πράξιν ἐπιτρεπομένην εἰς ἐκκλησιαστικὸν ὑπάλληλον, οἷος ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου διοριζόμενος ψάλτης, θεωρεῖται ἔνοχος παραβάσεως τοῦ ἄρθρου 227 τοῦ ποινικοῦ νόμου. Τἀναντία δὲ ἡ προσβαλλομένη ἀπόφασις δεξαμένη καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου διορισμὸν τῶν κατηγορουμένων ψαλτῶν νόμιμον θεωρήσασα καὶ κηρύξασα τούτους ἀθώους τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 227 τοῦ ποινικοῦ νόμου πράξεως ψευδῶς τὰς ρηθείσας διατάξεις ἠρομήνευσε καὶ ἐσφαλμένως ἐφήρμοσε καὶ ἀναιρετέα τυγχάνει κατὰ τὸ ἄρθρον 407 ἐδάφιον 11 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἄρειος Πάγος ἀνήρρεσεν ὑπὲρ τοῦ νόμου τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐν Βόλῳ Πλημμελειοδικῶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐκήρυξεν τοὺς κατηγορουμένους ἀ-

1. Αὐτόθι, σ. 157. 158.

2. Αὐτόθι, σ. 46.

θώους ἀντιποιήσεως ἔργου εἰς ἐκκλησιαστικὸν ὑπάλ-
 ληλον ἀνατεθειμένου ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἐν τῷ ἄρθρῳ
 227 τοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένου ἀδικήματος¹.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην, δι' ἧς ἐτέθη τέρμα εἰς τὸ
 ζήτημα τοῦτο, ἐκοινοποίησεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δι' Ἐγ-
 κληκίου αὐτῆς ἀπὸ 13 Μαρτίου 1909 ἐντειλαμένη ὡ-
 πως οἱ Ἐπίσκοποι ἐφοδιάσωσι διὰ διορισμοῦ πάν-
 τας τοὺς ψάλτας, ἀφοῦ πρότερον ὑποβάλλωσιν αὐτοὺς
 εἰς τὴν κεκανονισμένην χειροθεσίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Εἰ-
 σαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου Δ. Τσιβανόπουλος, εἰς
 ὃν ὀφείλεται ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, τῷ 1909 ἀπηύ-
 θυνε πρὸς τοὺς παρ' Ἐφέταις Εἰσαγγελεῖς Ἐγκύ-
 κλιον, ἐν ἧ' ἀνέπτυσε τὰ κατ' αὐτὸ καὶ δι' ἧς διεβί-
 βασε τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀρείου Πάγου, το-
 νίζων ὅτι οὐδεὶς ἕτερος πλὴν τῶν Ἐπισκόπων ἔχει δι-
 καίωμα ν' ἀναμηνύηται εἰς τὰ ἔργα τῆς θείας λα-
 τρείας, εἰς τὸν κύκλον τῶν ὁποίων ἀνάγεται καὶ ὁ ἐν
 τοῖς ναοῖς διορισμὸς τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν νεωκόρων.

«Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἔγρα-
 φεν ὁ Τσιβανόπουλος ἐν τῇ ἀνωτέρῳ Ἐγκυκλίῳ, ἀμ-
 φιβολία περὶ τῶν κρατούντων νόμων δὲν ὑφίσταται,
 εἰ καὶ δὲν ἀγνοῶ ὅτι καὶ μετὰ τοῦτο ὁ σάλος δὲν θὰ
 καταπαύσῃ, διότι ἀτυχῶς αἱ ἕξεις τοῦ βίου ἡμῶν ἐν
 τοῖς τελευταίοις χρόνοις κατὰ τὸν πολιτικὸν ἡμῶν
 βίον μεταπλασθεῖσαι, ὠθοῦσιν εἰς ἀτελεύτητον ἀμ-
 φισβήτησιν καὶ εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ αὐτῶν τῶν κατα-
 φανεστάτων». Τῷ ὄντι ὁ σάλος δὲν κατέπαυσε, διότι
 ἢ γνωμοδοτήσεις τοῦ Εἰσαγγελέως καὶ ἢ ἀπόφασις
 τοῦ Ἀρείου Πάγου προδικάλεσαν ζωηρὰς συζητή-
 σεως. Ταύτας θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ἀπὸ τῆς ἐπό-
 ψεως τοῦ ἐξεταζομένου ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτη θέμα-
 τος, ἥτοι τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων,
 ἀλλὰ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς πορείας καὶ τῆς ὀριστι-
 κῆς λύσεως τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ τίς διορίζει τοὺς
 ψάλτας καὶ τοὺς νεωκόρους, σημειοῦμεν ὅτι τοῦτο ἐ-
 λύθη ὀριστικῶς διὰ τῶν τελευταίων ἐνοριακῶν νό-
 μων, δι' ὃν ριζικῶς μετεβλήθη ἡ διοίκησις τῶν ἱε-
 ρῶν ναῶν. Καὶ ὁ μὲν νόμος τοῦ 1910 ἀνέγραψε τὴν
 διάταξιν «*Τοὺς ψάλτας καὶ νεωκόρους προτείνου-
 σιν οἱ Ἐπίσκοποι ἐν συμπράξει μετὰ τοῦ ἐπισκοπι-
 κοῦ ἐπιτρόπου, διορίζει δὲ ὁ Ἐπίσκοπος...καὶ ἀπο-
 λύει αὐτούς, ἐὰν καταδειχθῶσιν ἀνεπαρκεῖς περὶ
 τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν*». Ὁ νόμος
 τοῦ 1923, «*οἱ ψάλται καὶ νεωκόροι διορίζονται καὶ παύ-
 ονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου μετὰ γνώμην τῆς*
Ἐνοριακῆς Ἐπιτροπείας». Καὶ τέλος ὁ νόμος τοῦ
 1931 «*οἱ ψάλται καὶ νεωκόροι διορίζονται καὶ παύ-
 ονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου μετὰ πρότασιν τῆς*

¹ Λύτθι, σ. 169—172.

Ἐνοριακῆς Ἐπιτροπείας». Ἡ διάταξις αὕτη ἰσχύει
 σήμερον.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Μαθ. 17, 14—23

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρ-
 κου, οἱ δώδεκα τοῦ Κυρίου Ἀπόστολοι, ἀφοῦ προη-
 γουμένως ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς «ἐξουσίαν κατὰ πνευμά-
 των ἀκαθάρτων», «ἐξελεθόντες ἐκήρυσσον, ἵνα μετα-
 νοήσωσι, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον». Εἶχον λοι-
 πὸν εὐλόγως τὴν ἀπορίαν, τῆς ὁποίας με ὄλην τὴν ἀ-
 ξιομίμητον πρὸς τοὺς ἐργάτας ἐν τῷ ἀμπελῶνι τῆς
 Ἐκκλησίας οἰκειότητα ἐζήτησαν τὴν λύσιν παρὰ τοῦ
 θεοῦ Διδασκάλου, προκειμένου περὶ τῆς ἀποτυχίας
 αὐτῶν ἵνα ἐκβάλλωσι «τὸ δαιμόνιον» ἀπὸ τὸν «κακῶς
 πάσχοντα» ἐκεῖνον σεληνιαζόμενον. «Διατί ἡμεῖς οὐκ
 ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό»; ἐρωτῶσι. Καὶ «ὁ Ἰη-
 σοῦς εἶπεν αὐτοῖς» ἀπεριφράστως: «διὰ τὴν ἀπιστίαν
 ὑμῶν», ὃ ἐστὶ διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς πίστεώς σας.
 Ἀπάντησις ἐκκλησιαστικὴ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ σφόδρα
 διδακτικὴ. Οἱ μαθηταὶ δὲν εἶχον τὴν ἐξουσίαν τοῦ
 ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια *αὐτοδικαίως*, δι' αὐτὸ τοῦτο
 ὅτι ἦσαν «μαθηταὶ» τοῦ Χριστοῦ. Εἰς πᾶσαν περίστα-
 σιν θὰ ἔδρων τὰ γνωρίσματα τοῦ μαθητοῦ, τῶν ὁ-
 ποίων βᾶσις εἶναι ἡ τελεία πίστις. Εἴς τινὰς δὲ πε-
 ριστάσεις ὄφειλον οἱ μαθηταὶ νὰ καταφύγωσι καὶ εἰς
 εἰδικὴν προπαρασκευὴν καὶ εἰδικῶς νὰ ζητήσωσι τὴν
 θεῖαν ἐπέμβασιν τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου. Ὅταν ὁ
 Ἰησοῦς προσέθηκεν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους ὅτι
 «τοῦτο τὸ γένος τῶν δαιμονίων οὐκ ἐκπορεύεται», δὲν
 ἐξέροχετο, «εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ», διεχάρασ-
 сен εἰς αὐτοὺς ἀπαραίτητον γνώμονα προετοιμασίας
 καὶ ὑπεδείκνυε τὸν ὄπλισμόν διὰ τοῦ ὁποίου τὰ δαι-
 μόνια ἠδύναντο νὰ υποκύπτωσιν εἰς τοὺς ἐξορκισμοὺς
 τῶν «μαθητῶν».

Ἡ ἀποτυχία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῇ ἀσκή-
 σει τοῦ λειτουργήματος αὐτῶν κατὰ τὴν περίπτωσιν
 τοῦ δαιμονιζομένου σεληνιακοῦ θὰ ἦτο ὀλιγώτερον ὀ-
 δυνηρὰ, καὶ θὰ παρήρχετο ἀπαράτητος, ἂν δὲν ἐ-
 πελαμβάνοντο αὐτῆς οἱ ὄχλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦ-
 σαν καὶ ἐμπλεγμένοι οἱ καλοθεληταὶ «γραμματεῖς»,
 καὶ δὲν ἀνεφέροντο εἰς τὸ γεγονός χαίρεκάως καὶ
 δημοκοπικῶς. Ἀποτυχία τῶν Ἀποστόλων, δὲν ἐσήμαι-
 νεν ἀποτυχίαν τοῦ ἔργου τοῦ Διδασκάλου; Ὁ ἱερὸς
 Εὐαγγελιστὴς Μάρκος σημειοῖ ἐν τῇ διηγήσει του
 περὶ τοῦ θαύματος τῆς θεραπείας τοῦ σεληνιαζόμε-
 νου τούτου, ὅτι «ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς μαθη-
 τὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς
 συζητοῦντας αὐτοῖς». Εἶναι δὲ εὐνόητον ὅποια μαῦρη
 συζητήσεις ἦτο ἐκεῖνη. Τὸ πάθημα τῶν ἁγίων Ἀπο-
 στόλων δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀδιάκοπος ὑπόμνησις
 πρὸς πάντας ἡμᾶς τοὺς «ἐργάτας τοῦ Ἀμπελῶνος»,
 ὅτι πᾶσα ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος ἀποτυχία ἐν τῇ ἀσκή-
 σει τῶν λειτουργημάτων ἡμῶν στρέφεται κατὰ τῆς
 ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, κατ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ;

Πῶς δὲ νὰ παρέλθωμεν ἀπαράτητον τὴν ἀξίω-
 σιν τοῦ ὄχλου ἀπὸ τοῦ «μαθητῆς» τοῦ Χριστοῦ; Βε-

βαίως ἢ συζήτησις ἐκεῖνη, εἰς βάρος πάντοτε ἀναμφιβόλως τῶν ἁγίων Ἀποστόλων γενομένη, εἶχε καὶ τὴν καλὴν αὐτῆς ὄψιν: *ὁ λαὸς ἤθελε τοὺς μαθητάς, ὡς τοὺς ἡλιζεν, εἰς τὸ ὕψος τῶν*. Ἐκεῖ τείνει καὶ ἡ ἐπιτίμησις τοῦ Κυρίου, «διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν». Μήπως καὶ σήμερον ἠλλάξε τὸ παράπαν ἡ ψυχολογία τοῦ πλήθους, καὶ ἐμειώθη παντάπασιν ἡ ἀξίωσις τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας; Κ.

Ματθ. 18, 23—35

Καὶ κατὰ γράμμα καὶ κατὰ πνεῦμα, ἡ παραβολὴ τοῦ «πονηροῦ» δούλου, τοῦ βραβύρου καὶ ἀπανθρώπου ἐκεῖνοι ὄνταί, εἶναι, ὡς μὴ ὄφελον, ἀξιοθρήνητος ἀπολογισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, καὶ αὐτῆς τῆς «χριστιανικῆς», πλαισιωμένος μάλιστα εἰς οὐχὶ ὀλίγας περιστάσεις καὶ μὲ χρώματα πολὺ μελάνωτερα, παρ' ὅσον ὁ Κύριος διαζωγραφεῖ αὐτὸν διὰ τῆς παραβολῆς.

Ἡ ἀπανθρωπία, ἡ σκληρότης ἢ μέγχι βαρβαρότητος δεικνυομένη ἐν τῇ διεκδικήσει ἔστω καὶ τοῦ δικαίου ἡμῶν εἰς περίστασιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ὀφειλέτης ἢ ὀπωσθήποτε ἐνεχόμενος ἀπέναντί μας εἶναι ζωντανὴ δυστυχία καὶ δὲν ζητεῖ παρὰ μίαν ἐπιείκειαν, μίαν μακροθυμίαν, παρ' ἡμῶν, ἡ ἀπανθρωπία ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καταρρίπτει τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν τόσον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πάσχοντος, ὅσον καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δρώντος, καὶ εἰδικῶς διὰ τὸν δεύτερον ἐμπνέει τὴν ἀνήσυχον σκέψιν, ἂν πράγματι ὁ ἄνθρωπος, εἴς τινος περιστάσεις, εἶναι εἰς τιμὴν μεγαλυτέραν τοῦ κτήνους. Ὅταν δὲ ἡ ἀπανθρωπία συνδέεται καὶ μὲ τὴν ἀχαριστίαν, ὡς ἀπεικονίζεται ἐν τῇ παραβολικῇ διηγήσει, ὅταν ὁ ἄνθρωπος θέλῃ μὲν νὰ εἶναι εὐεργετικοὶ καὶ φιλόανθρωποι πρὸς αὐτὸν οἱ ἄλλοι ἐν τῇ ἀπαιτήσει τῶν νομίμων ἀκόμη δικαιωμάτων των, αὐτὸς ὁμοῦς πνίγῃ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸν ἄλλον, φίλον του καὶ συνεργάτην μάλιστα, διὰ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ, τότε τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν παρὰ τέρας ἀνθρώπινον, οὐχὶ ἄνθρωπον. Ἡ ἀσπλαγχνία καὶ ἡ σκληρότης οὐδέποτε θὰ εὐρωσι θέσιν, ἐπὶ οἰφδήποτε λόγῳ, ἐντὸς τῶν κόλπων χριστιανικῆς κοινωνίας, ὅπου μόνον ἡ προφότης, ἡ γλυκύτης, ἡ ἐπιείκεια, ἡ ἀγάπη ἐν γένει, χωρὶς ποτε καὶ νὰ πνίγεται τὸ δίκαιον καὶ ἡ φωνὴ του, μόνον τοιαῦται γραμμαὶ τῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ὀφείλουσι νὰ ὑποφαίνωσι τὴν ἀτομικὴν, τὴν οἰκογενειακὴν, τὴν κοινωνικὴν ζωὴν.

Καὶ ταῦτα, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀπαιτήσιν τῶν ὀλικῶν δικαιωμάτων, καὶ ἐπὶ τοῦ ὀλικοῦ ἐδάφους τῆς ζωῆς. Ὁ Κύριος ἡμῶν θλίβεται πρωτίστως διότι ἡ αὐτὴ ὕλοφρων τακτικὴ εἰσχωρεῖ καὶ εἰς τὰ πνευματικά. Ἐνῶ πᾶς τις θὰ ἤθελε νὰ συγχωρηθῇ εἰς αὐτὸν ἐν παράπτωμά του, μία ἐκ μέρους αὐτοῦ γενομένη ὕβρις ἢ προσβολή, δυναμένη ἐνίοτε νὰ ἔχη δι' αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του λίαν δυσάρεστους συνεπείας, ἐνῶ λαμβάνει τὴν συγγνώμην καὶ ἀποκαθίσταται ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἄλλου, αὐτὸς ὁμοῦς, λησμονῶν τὴν χάριν, δεικνύεται μνησικακὸς μέγχι ἀπανθρωπίας, καὶ προβαίνει εἰς πράξεις σκληρότητος καὶ ἀχαριστίας, καίτοι ζητεῖται καὶ παρ' αὐτοῦ ἐπιμόνως ἡ συγγνώμη. Ὁ Ἰησοῦς παραπέμπει τὴν διαγωγὴν τοῦ τοιού-

του «ἀνθρώπου» ὡς βαρυτάτην ἐνοχὴν ἐνώπιον τοῦ Οὐρανοῦ Κυριοῦ, μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ ὡς «δούλου πονηροῦ», ἀρκετοῦ ἵνα δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς κατακρίσεως τοιαύτης διαγωγῆς ἐκ μέρους αὐτοῦ. Τί δὲ νὰ ἀναμένῃ τις, ὅταν στρέφεται τις καὶ ἐναντίον ἐκεῖνου, εἰς τὸν ὅποιον ὀφείλετο τιμὴ μᾶλλον καὶ εὐγνωμοσύνη; Πόσον ἡ ζωὴ αὐτῆ, καὶ ὁ κόσμος οὗτος ἀτομικῶς, οἰκογενειακῶς, κοινωνικῶς, κρατικῶς, ἐκκλησιαστικῶς θὰ ἐξυγιαίνετο καὶ θὰ ἐτελειοῦτο, ἂν τὸ κοινωνικὸν πνεῦμα καὶ αἱ κοινωνικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἀπετέλουν τὸν μόνον Καταστατικὸν Χάρτην ζωῆς καὶ δράσεως!

Κ.

† ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΠΙΚΛΗΣΙΟΣ

Εἰς τὸν Μητροπολίτην πρῶην Καλαβρύτων
καὶ Αἰγιαλείας

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

«Εὐ, δοῦλε, ἀγαθὲ καὶ πιστῆ, ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστὸς ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου»
(Ματθ. 25, 21)

Ἐν θλίψει πολλῇ καὶ συγμνήσει βαθυτάτη κηδεύομεν σήμερον ἕνα τῶν ἐκλεκτοτέρων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸν Μητροπολίτην πρῶην Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Τιμόθεον Ἀναστασίου. Τὸ τετιμημένον ὄνομά του ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν φέρεται ἀνὰ τὴν θρησκείαν ἑλληνικὴν κοινωνίαν μετ' ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Χιλιάδες ψυχῶν, αἵτινες διὰ τοῦ κηρύγματός του προσήχθησαν εἰς Χριστὸν καὶ ἐσώθησαν, βαρυτάτον αἰσθάνονται πένθος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ περιλημένου των Διδασκάλου καὶ πνευματικοῦ πατρός. Ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῆς Μητροπόλεως Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας τὸ αὐτὸ καὶ βαθυτέρον θὰ αἰσθανθῇ πένθος, ὅταν μάθῃ ὅτι ἀπέρχεται τοῦ κόσμου τούτου ὁ ἅγιος Ἱεράρχης, ὅστις θεαρέτως καὶ θεοφιλῶς ἐποίμανεν αὐτόν. Παλαιοὶ του μαθηταὶ καὶ συνεργάται καὶ συναγωνισταὶ ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ θείου λόγου, πάντες ὅσοι ἀνεστράφησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐγνώρισαν αὐτὸν ἐκ τοῦ σύγγενους, σήμερον ὅτε κατέρχεται εἰς τὸν τάφον ὁ Τιμόθεος, ἀκόμη περισσότερον ἴσως θὰ ἐκτιμήσωσιν αὐτόν καὶ θὰ ἐννοήσωσι πόσον ἐκλεκτὴ καὶ ἐξαιρετικὴ ὑπῆρξεν ἡ προσωπικότης του. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ αἰσθανθῇ καὶ αὐτὴ τὸ μέγα κενόν, τὸ ὅποιον καταλείπει ὁ πρὸς Κύριον ἐκδημήσας δόκιμος καὶ πιστὸς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτινος ἡ ζωὴ διέφρασε ὀλόκληρος ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ θείου λόγου.

Γεννηθεὶς ὁ Τιμόθεος τῇ 26 Ἰουλίου 1861 ἐν Πύργῳ τῆς Ἀκράτας ἐκ πατρὸς Ἀναστασίου Λινάρδου καὶ μητρὸς Μαρίας, ἔμεινεν ὀρφανὸς μόλις τὸν ἕκτον μῆνα μετὰ τὴν γέννησίν του. Ὄνομάσθη δὲ Λεονάρδος κατὰ τὴν βάπτισίν του. Ἡ εὐσεβεστάτη μήτηρ του καὶ ὁ κατὰ 14 ἔτη πρεσβύτερος ἀδελφός του Ἀναγνώστης ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι χειραγωγοὶ του πρὸς

τὴν εὐσέβειαν. Εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν περατώσας τὸ Σχολαρχεῖον Ἀκράτας εἰσήχθη ὡς δόκιμος εἰς τὴν παρὰ τὸ Αἴγιον Μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, ταχθεὶς ὑπὸ τὸν εὐσεβέστατον πνευματικὸν πατέρα Κωνστάντιον, ὅστις καὶ μετωνόμασεν αὐτὸν Τιμόθεον. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἐκάθη μοναχὸς καὶ μετὰ δύο ἔτη ἤτοι τῷ 1881, ἐχειροτονήθη Ἱεροδιάκονος ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας Εὐθυμίου Ἀλεξανδροπούλου (1868—1889), παριδόντος τὴν ἀκρίβειαν τῶν κανόνων ἕνεκα τοῦ ζήλου τοῦ νεαροῦ Τιμοθέου. Εἰς τὰς παρακλήσεις δὲ τούτου ὁ γέρον Κωνστάντιος ἐνδούς ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν ὅπως φοιτήσῃ εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ μορφωθῇ. Διακονῶν δ' ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου ἐφοίτα εἰς τὸ Γυμνάσιον, περατώσας τὰς σπουδὰς του τῷ 1886 ἐν ἡλικίᾳ 25 ἐτῶν. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν ἤρξατο κηρύττων τὸν θεῖον λόγον. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔμελλε νὰ προκαθορίσῃ τὴν ὅλην περαιτέρω σταδιοδρομίαν του ὡς ζηλωτοῦ ἱεροκήρυκος τοῦ θείου λόγου. Περαιτώσας τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς μετέβη εἰς Πάτρας ὅπου καὶ διορίσθη διδάσκαλος ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ Παπακώστα, ἐκήρυττε δὲ καὶ ἐκεῖ τὸν θεῖον λόγον. Ἀλλὰ παθὼν ἐξ υπερκοπῆσεως ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγιον καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς υγείας του ἀνέλαβε διαφόρους ἰδιωτικὰς παραδόσεις εἰς τέκνα εὐπόρων οἰκογενειῶν, μὴ παραλείπων καὶ τὸ κήρυγμα.

Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας τῷ 1889 ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, παθὼν καὶ πάλιν τὴν υγείαν ἐξ υπερκοπῆσεως. Ἰκέτευσε τὸν Χριστὸν νὰ τῷ χαρίσῃ, ὡς ἔλεγεν, ἔστω καὶ ἐξ ἑξ ἑκτῶν ἔτη ζωῆς, ἀλλ' ἔζησεν ἕκτοτε πλέον ἢ τεσσαράκοντα ἔτη χάριν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀκριβῶς καθ' ὃ ἔτος ἤρξατο εἰς Ἀθήνας ὁ Τιμόθεος, ἐγένετο ἡ μετάθεσις τοῦ Κεφαλληνίως Γερμανοῦ Καλλιγᾶ εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον Ἀθηνῶν, ἡ δ' ἐμφάνισις τοῦ μεγαλεπήβολου καὶ ἀκαμάτου ἐκείνου Προϋπορχοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, μετὰ τὴν προσηγηθεῖσαν μακράν, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἑσωτερικῶν θρησκευτικῶν ἀνωμαλιῶν διαρρεύσασαν ἀρχιερατείαν τοῦ Προκοπίου Ἀ' Γεωργιάδου (1874—1889), προὐκάλεσεν εὐχάριστον ἐκπληξιν εἰς πάντας τοὺς ποθοῦντας τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας. Αἱ θρησκευτικαὶ ἀνωμαλίαι προήρχοντο ἐκ τῆς πολυκρότου πνευματικῆς κινήσεως τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη, ὅστις, περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν σπουδαιότερων μαθητῶν του, διήνυε στάδιον παρακμῆς. Ἀλλ' ἡ ζωηρὰ προσωπικότης του διέσωζεν εἰσέτι ἱκανὴν γοητείαν καὶ ἠδύνατο νὰ ἐλκύσῃ πάντα εὐσεβῆ καὶ ἐνθουσιώδη νέον. Τοιοῦτος δὲ ἦτο ὁ νεαρὸς τότε φοιτητὴς τῆς Θεολογίας Τιμόθεος Ἀναστασίου. Ἡ γνωριμία πρὸς τὸν Μακράκην καὶ ἡ ἀκρόασις τῆς διδασκαλίας του ἐνίσχυσαν μᾶλλον τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου καὶ τὰς κειτημένας ἤδη τάσεις ὅπως ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶχον ἤδη δημιουργήσει νέα πνευματικὰ φυτῶρια οἱ ἀποσπασθέντες ἀπὸ τοῦ Μακράκη, τὰ ὁποῖα εἴλκυσαν ἔτι μᾶλλον τὸν Τιμόθεον. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1886 εἶχεν ἤδη ἱδρυθῆ ὁ Σύλλογος τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ ἀπὸ τοῦ

Ο ΠΡ. ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Σεπτεμβρίου τοῦ 1887 εἶχε δημοσιευθῆ τὸ πρῶτον φύλλον τοῦ ὁμωνύμου περιοδικοῦ, ὅπερ συνεκέντρον πᾶν ὅ,τι ἐκλεκτὸν ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς πνευματικῆς ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως καὶ ζωῆς εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἐν Ἑλλάδι. Ἐπι πλέον δὲ ἡ προσωπικὴ γνωριμία τοῦ νεαροῦ φοιτητοῦ Τιμοθέου μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Καλλιγᾶ ἔφερον αὐτὸν πλησίον πρὸς τὴν νέαν, τὴν περὶ τὴν «Ἀνάπλασιν» πνευματικὴν κίνησιν, βραδύτερον δὲ ὁ Τιμόθεος εἰς τὰ περίφημα «Περιστατικὰ ψυχολογήματα» παρέσχε ζωηρὸν χαρακτηρισμὸν τῆς προσωπικότητος τοῦ Μακράκη καὶ ἐξήγησε τοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν ἠδύνατο ν' ἀκολουθήσῃ αὐτόν.

Ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ, ἅμα τῇ ἀποφοιτήσει του ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν ἔτει 1893, προσληφθεὶς ὡς Γραφεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διορίσθη ταυτοχρόνως Διάκονος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Νεκροταφείου, ἤρξατο δ' ἐκεῖ τὰ πρῶτα ἐν Ἀθήναις κηρύγματά του, ἐκπληρῶν πόθον, ὑφ' οὗ ζωηρῶς ἤδη διεκατεῖχετο ὅπως πολυπλασιάσῃ τὸ δοθὲν εἰς αὐτὸν πνευματικὸν ἄλαντον. Ἠσκημένος δὲ ἱκανῶς περὶ τὸ κήρυγμα, προὐκάλεσεν ἀμέσως ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐκκλησιαζομένων εἰς τὸν ναὸν τοῦ Νεκροταφείου.

Ἀλλ' ἐδρέθη ὁ Τιμόθεος ἐν μέσῳ γενικωτέρας

φύσεως ζητημάτων, προκαλουμένων ὑπὸ τῶν ἐπιθέσεων κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἃς τότε ἐξεδήλουν ὁ Ἐμμανουὴλ Ροΐδης, ὑποστηρίζων τὸν «Πανθεισμόν», καὶ τινες τῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, διδάσκοντες ἀπὸ τῆς ἕδρας τὸν ὕλισμόν. Ἐναντίον αὐτῶν ἀντεπεξήρχον οἱ θεολόγοι καθηγηταὶ Ζήκος Ρώσης καὶ Νικηλὸς Δαμαλάς, καὶ ἡ «Ἀνάπλασις» διὰ τοῦ Ἰωάννου Σιαλτσούνη καὶ ἄλλων ἐκλεκτῶν συνεργατῶν τῆς, εἰς οὓς ἔμελλε νὰ προστεθῇ καὶ ὁ Τιμόθεος.

Ὁ Μητροπολίτης Γερμανὸς Καλλιγᾶς ἐν μέσῳ τῆς κινήσεως ἐκείνης ὑπεστήριξε διὰ παντός τρόπον τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου. Τῷ 1892 ἴδρυσεν τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον καὶ διοργάνωσε κηρύγματα ἐν τῇ ἐν αὐτῷ αἰθούσῃ τοῦ «Ἱεροῦ Συνδεδεμένου». Ἐπεσκέρατευσεν περὶ τοὺς δέκα κήρυκας τοῦ θεοῦ λόγου διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ. Ὁ Κωνσταντῖνος Δαλημάς, ὁ Μιχαὴλ Γαλανός, ὁ Γεώργιος Μακρῆς, ὁ Τιμόθεος Ἀναστασίου, ὁ Πανάρετος Δουληγέρης καὶ οἱ περὶ τὸν Ἐδσέβιον Ματθόπουλον, τὸν ἰδρυτὴν τῆς Ἀδελφότητος «Ζωή», ὑπῆρξαν ἐκ τῶν πρώτων ἐργατῶν τῆς πνευματικῆς ἐκείνης κινήσεως. Ὁ Διάκονος Τιμόθεος Ἀναστασίου ὤρισεν ὡς κέντρον τοῦ κηρύγματος τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου Πειραιῶς, εἰς ὃν ἐδίδασκε καθ' ἑκάστην Πέμπτην μετὰ μεσημβρίαν. Ἐκτοτε δ' ἐπὶ τεσσαράκοντα σχεδὸν ἔτη, ἔξαιρέσει μόνον ἐκείνων, καθ' ἃ ἀπουσίασεν ἐκ Πειραιῶς, ὁ ἀκάματος κήρυξ τοῦ θεοῦ λόγου ἐξηκολούθησε τὰ κατὰ Πέμπτην κηρύγματα τοῦ. Ὁ ἴδιος περιέγραψε βραδύτερον εἰς τὴν «Ἀνάπλασιν» τὴν ζωηρὰν ἐκείνην πνευματικὴν κίνησιν διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θεοῦ λόγου. Τὸ πρῶτον ἄρθρον του εἰς τὴν «Ἀνάπλασιν» ἐδημοσίωσεν εἰς τὸ φύλλον τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1893, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Σκέψεις ἐπὶ τῆς παρουσίας ἡθικῆς ἡμῶν καταστάσεως». Ἐκτοτε δ' ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπῆρξε τακτικὸς συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἐπὶ τὴν διάστημα διευθυντής.

Καὶ οὕτως ὁ Τιμόθεος Ἀναστασίου εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐνεργὸν δράσιν μετὰ τοῦ μεγίστου τῶν πνευματικῶν ἐφοδίων, τῆς ζωῆς πίστεως καὶ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου, ταχέως κατέλαβεν ἐξέχουσαν θέσιν. Τῷ 1895 χειροτονηθεὶς ἱερεὺς, ἐξέδωκε τὸ πρῶτον σύγγραμμά του «Ὁ ἔλλην Ἱερεὺς», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξέθηκε τὰς σκέψεις του περὶ τοῦ πῶς ἔτιρεπεν ὁ ἔλλην ἱερεὺς νὰ σκέπτηται καὶ ἐργάζεται, διεδέχθη δὲ τὸν Πολύδωρον Δαμασκηνόν, τὸν μετὰ ταῦτα Μητροπολίτην Κεφαλληνίας, ὡς ἐφημέριος τῶν φυλακῶν Συγγροῦ, καὶ βραδύτερον ἀνέλαβε καὶ τὴν ἐφημερίαν τῶν φυλακῶν Ἀβέρωφ. Αἱ θέσεις ἐκεῖναι ἤνοιξαν εἰς αὐτὸν ἰσὺς στάδιον ἀποστολικῆς δράσεως, ἧς τοσοῦτον αὐτὸν ἀνέδειξεν, ὥστε δὲν ἐβράδυνε νὰ προσληφθῇ ὡς ἐφημέριος τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ἀνακτόρων καὶ πνευματικὸς τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ταυτοχρόνως δὲ καὶ διδάσκαλος τῶν Βασιλοπαίδων Χριστοφόρου, Κωνσταντίνου, τότε διαδόχου, τῶν υἱῶν τούτου Γεωργίου (τοῦ νῦν Βασιλέω.) καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς πριγκηπίσσης Ἐλένης, προκαλέσας τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας. Ταυτοχρόνως ἤρ-

χισε σειρὰν τακτικῶν κηρυγμάτων ἐν τοῖς ναοῖς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ ἁγ. Γεωργίου Καρύστη Ἀθηνῶν, μὴ παρολείπων τὸ κήρυγμα τῆς Πέμπτης ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου Πειραιῶς. Ἡ εὐγλωττία του καὶ ἡ μεγάλη εὐχέρεια τοῦ λόγου προὑκάλουν εἰς τὰ κηρύγματά του ἄπειρα πλήθη. Ὡμίλει δὲ συνήθως ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐξέλεγε θέματα πρακτικά, προκαλοῦντα μέγιστον ἐνδιαφέρον τοῦ λαοῦ καὶ φωτίζοντα αὐτόν. Ἄλλ' οὐχὶ σπανίως ἐπελαμβάνετο καὶ θεμάτων ἀπολογητικῶν, ἐν ἀτλή καὶ σαφῇ γλώσσῃ ἀναπτύσσων αὐτά. Οὕτω δὲ ἀπέβη δημοφιλέστατος Ἱεροκλήρυξ καὶ ἤσκει βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ χιλιάδων τακτικῶν ἀκροατῶν, δι' αὐτῶν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης κοινωνίας.

Δὲν ἐκήρυσσεν ἀτλῶς ὁ Τιμόθεος τὰς χριστιανικὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἔζη καὶ ἤσκει αὐτὰς διαρκῶς, ἐφαρμόζων ἀκριβῶς εἰς τὴν ζωὴν του τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς. Ἐξέχουσαν δὲ γραμμὴν τῆς χριστιανικῆς αὐτοῦ ζωῆς ἀπετέλει ἡ ἐλεημοσύνη, ἣν διαρκῶς καὶ ἀφειδῶς ἐνήργει, στερῶν μὲν ἐαυτὸν πολλάκις καὶ τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς συντήρησιν, ἀλλ' ἀποκτῶν «θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. 12, 23). Διὰ τοῦτο συνδυάζων τὸ κήρυγμα μετὰ τῆς φιλανθρωπίας ἴδρυσεν τότε ἐν Ἀθήναις μὲν τὸν Σύλλογον «Φιλαδέλφεια», ἐν Πειραιεὶ δὲ τὸν Σύλλογον «Ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης» ἐξ εὐσεβῶν κυριῶν, καθοδηγῶν αὐτὰς εἰς τὸν ἔμπροκτον χριστιανισμόν. Ἡ φιλάνθρωπος καὶ εὐεργετικὴ δράσις τῶν Συλλόγων ἐκείνων καὶ ἰδίως τοῦ «Καλοῦ Σαμαρεῖτου» ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη.

Τῷ 1904 διορισθέντος τοῦ Παναρέτου Δουληγέρη κατὰ μετὰπεμψιν Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης ἐνεγράφη εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Τιμόθεος, μετὰ τριετίαν δ' ἐπικειμένων ἐκλογῶν Ἐπισκόπων ἐτέθη ὑποψήφιος Ἐπίσκοπος Σύρου Ἄλλὰ καταπολεμήσας τὴν διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Σπάρτης ὑποψηφιότητα τοῦ ἐν Λειψία ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου, μεταφράσαντος, ὡς γνωστόν, ἀντιχριστιανικὸν τι σύγγραμμα ἐκ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀπεκλείσθη τῆς Ἐπισκοπῆς Σύρου. Ἐλέχθη εἰς αὐτὸν οὐθὶ θὰ συνέβαινε τοιοῦτό τι διὰ τὴν ἀνάμειξιν του εἰς τὴν ὑπόθεσιν Ἀκακίου, ἀλλὰ προετίμησε τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἐπισκοπῆς ἀπὸ τὴν παράλειψιν τοῦ καθήκοντος.

Τῷ 1908 ἐπεσκέφθη τὰ Ἱεροσόλυμα, παλαιὸν ἐκπληρῶν πόθον προσκυνήσεως τῶν Ἁγίων Τόπων, ἐξ αὐτῶν δ' ἐπορίσθη νέας πνευματικὰς δυνάμεις καὶ ἐνίσχυσεν ἔτι μᾶλλον τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμόν του ὑπὲρ τοῦ ἀποστολικοῦ του ἔργου. Τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος μετέβη εἰς Γενεύην, διαμείνας ἐκεῖ ἐπὶ ἐξάμηνον, καὶ εἶτα εἰς Παρισίους πρὸς παρακολούθησιν τῆς ἐργασίας τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν. Ἐφρόντισε νὰ ἔχη μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Ἁγίαν Κοινωνίαν διὰ νὰ μὴ στερῇ ἑαυτὸν τοῦ Ἁγίου τῆς Ζωῆς, διότι τακτικῶς μετελάμβανε αὐτοῦ, ζῶν ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστόν.

Ἐτανανάμψας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξηκολούθησεν ἀκαμάτως τὰ κηρύγματά του. Μὴ ἀκούμενος δὲ εἰς τὰ προφορικὰ κηρύγματα καὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν συνέγραψε καὶ βιβλία θεολογικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ ἄξια πολλοῦ λόγου. Ἐν αὐτοῖς ἐξέχουσι τὰ φέροντα

τὰς ἐπιγραφὰς «Ζωή», «Θεία Κοινωνία», «Κυριακὸν» εἰς δύο τόμους καὶ ἄλλα, ἐδημοσίευσεν δὲ καὶ σειρὰν λόγων. Οὐδὲν ζήτημα ἐκκλησιαστικὸν ἢ κοινωνικὸν εὑρισκεν αὐτὸν ἀπαθῆ καὶ ἀδιάφορον. Οὐχὶ δὲ σπανίως ἐδημοσίευσεν καὶ εἰς καθημερινὰς ἐφημερίδας θρησκευτικὰ καὶ κοινωνικὰ ἄρθρα ἀπλήστως ἀναγινωσκόμενα. Ἐν τισιν ἐφημερίσιν εἶχε καθιερωθεὶς τακτικὴν ἀρθρογραφίαν. Ζωηρὰ δὲ τινα ἄρθρα ἐν τῇ «Ἀναπλάσει» ἢ καὶ εἰς ἄλλα φύλλα, ὑπογραφομένα διὰ τοῦ ὀνόματος «Εὐθύφρων», ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν. Μετήρχετο ἐνίοτε γλῶσσαν αὐστηρὰν καὶ ἐφαίνετο ὑπερβολικὸς, ἐλέγχων ἐκφάνσεις τινὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἀλλ' εἶχε πάντοτε τὴν πίστιν ἀνυπόκριτον καὶ ἡσθάνετο βαθύτατα τὸ τοῦ Ἁπ. Παύλου «οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμειος καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ» (Β' Τιμ. 1,7). Στρατευόμενος τὴν καλὴν διακονίαν τοῦ Θεοῦ λόγου, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ὡς καλὸς διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ἤσκει εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰ πλήθη τῶν εὐσεβῶν ἀκροατῶν του. Ἄλλ' ἐπὶ πλεόν καθωδήγει εἰς Χριστὸν καὶ ἐνέπνεε ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς πολλοὺς νέους, οἵτινες βραδύτερον εἰσῆλθον εἰς τὰς τάξεις τῆς Ἐκκλησίας ὡς δόκιμοι ἐργάται τοῦ Εὐαγγελίου. Τοῦτο ἀπετέλεσε μεγάλην ὑπηρεσίαν τοῦ Τιμοθέου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Τῷ 1912 ἐτέθη ἡ ὑποψιφίτης αὐτοῦ διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Καλαβρυτίων καὶ Αἰγιαλείας, ἀλλ' εἰς τῶν συνυποψηφίων διετύπωσεν ἀσύστατον κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν ἐπὶ Ὁριγενισμῷ ἐπὶ τῇ βάσει φράσεων τινῶν ἐκ τοῦ συγγράμματος «Ζωή». Αἱ δοθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον ἐξηγήσεις διέλυσαν τὴν κατηγορίαν, καὶ οὕτως ὁ Τιμόθεος ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος Καλαβρυτίων καὶ Αἰγιαλείας εἰς διαδοχὴν τοῦ πρὸ ἔτους θανόντος Χαρίτωνος Κανελοπούλου (1907—1911). Ὡς Ἱεράρχης ὁ Τιμόθεος ἔφερε τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ ἀληθοῦς Ἐπισκόπου, ὡς περιέγραψεν αὐτοὺς ὁ Ἁπ. Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον Α'. Ἐπιστολῇ. Ὑπῆρξεν ἀνεπίληπτος, νηφάλιος, σάφρων, κόσμιος, διδακτικὸς, ἐπεικὴς, ἄμαχος, ἀφιλόργυρος (Α' Τιμ. 3, 3). Καὶ ὡς Ἐπίσκοπος δὲν ἤλλαξε πρόγραμμα πνευματικῆς δράσεως. Τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ λόγου ὑπῆρξε τὸ κύριον ἔργον του. Ἐμερίμνησε δὲ ἰδιαζόντως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς αὐστηρότητος περὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς τάξεως ἐν ταῖς Μοναῖς τῆς Ἐπισκοπῆς, ἴδρυσεν ἐν Αἰγίῳ καὶ ἐν Καλαβρυτίοις Συλλόγους φιланθρωπικούς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ὁ καλὸς Σαμαρεΐτης», καλῶς δρώντας ἕκτοτε καὶ ἀφῆκε ζωηρότατα ἔχνη διαβάσεως. Δυστυχῶς ἡ δίνη τῶν ἐσωτερικῶν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς του ἐπὶ τριετίαν, μετ' αὐτὴν δ' ἐξηκολούθησε τὸ ποιμαντορικὸν του ἔργον μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποστολικοῦ ζήλου πάντοτε καὶ μετὰ τῶν αὐτῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων. Μικρὸν τι μόνον λυπηρὸν ἐπεισόδιον συνέβη κατὰ τὴν περαιτέρω ἡρεμον ἀρχιερατικῆν του διακονίαν, προκληθὲν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ

ὑποκινήσεως κατὰ παλαιῶν συνεργατῶν ζητήματος περὶ τῆς θείας Κοινωνίας, ὀρειλόμενον δὲ εἰς παρεξήγησιν, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἐνώπιον τῆς Ἱεραρχίας ἐρεῦνης τοῦ ζητήματος.

Τῷ 1931 μετὰ ἀρχιερατείαν 19 ἐτῶν ὑπέβαλεν ὁ Τιμόθεος κανονικὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς Ἐπισκοπῆς, ἵνα ἐπιδοθῆ ἀνέτως καὶ ἀπηλλαγμένος διοικητικῶν καὶ ποιμαντορικῶν περισπασμῶν εἰς τὴν προσφιλεῖ αὐτῷ διακονίαν τοῦ Θεοῦ λόγου.

Ζῶν ἔτι τε ἐν Πειραιεῖ ἐν διηγεσθεῖ προσευχῇ καὶ μελέτῃ καὶ συνεχῆ κοινωνίᾳ τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, μὴ παραλείπων τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ναῶν καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν μικροτέρων ἑορτῶν, κύριον ἀσχολημὰ του καὶ μόνον ἐντρυφήμα εἶχε καὶ πάλιν τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ λόγου. Καὶ ὅταν ἀκόμη κατὰ τοὺς θεινοὺς μῆνας ἀπεμακρύνετο τοῦ Πειραιῶς πρὸς ἀναψυχὴν εἰς νήσους ἢ εἰς ἐξοχὰς, καὶ ἐκεῖ ἐξηκολούθει τὸ κήρυγμα. Τελευταίως ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀμαρούσιον δὲν ἔπαυε, παρ' ὅλην τὴν κατατρυχούσαν αὐτὸν ἀσθένειαν, τὸ κήρυγμα εἰς διαφόρους ναοὺς τοῦ προαστείου. Μὴ γνωρίζων ὅτι ἔπασχε σοβαρῶς καὶ ἄγων ἤδη τὸ 75ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀνέπτυσεν ἡμῖν πρό τινων ἡμερῶν ἐν Ἀμαρουσίῳ τὰ σχέδιά του περὶ διοργανώσεως κηρυγματῶν καὶ περὶ διαφορῶν μελετῶν του καὶ δὴ καὶ περὶ συγγραφῆς ἀπομνημονευμάτων. Ἀδιαλείπτως κηρύττων καὶ συγγράφων ὁ ἀκάματος ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπρησθύνετο καὶ πρὸς τὴν τάξιν τῶν διανοουμένων διὰ πραγματειῶν καὶ δημοσίων διαλέξεων ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ, ζητῶν νὰ ἐλκύσῃ εἰς Χριστὸν τοὺς πάντας, ἐσκέπετο δὲ νὰ συστηματοποιήσῃ τὸν πλεὸν τῶν διανοουμένων ἀγῶνά του. Τὰς σχετικὰς του σκέψεις διετύπωσεν ἐν τῇ πραγματείᾳ «Οἱ Ἕλληνες διανοούμενοι καὶ τὸ Εὐαγγέλιον».

Ἐνεκε τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ καμάτου, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κηρύγματά τινα καὶ δημοσιεύματά του δὲν εἶχον ἴσως σαφήνειαν καὶ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν ζωηρότητα, ἀλλ' ὁ ζήλος του ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ λαοῦ ἦτο πάντοτε ἀπερραντος. Οἱ ἀπὸ ἐτῶν μακρῶν αὐτὰ παρακολουθοῦντες ἠδωχριστοῦντο καὶ ἐδιδάσκοντο, ὡς πρότερον. Αἱ αὐτῶν ἐφωτίσθησαν, ἀνεγεννήθησαν καὶ ἐσώθησαν χιλιάδες ψυχῶν, ἐνισχύθη δὲ καὶ ἀνεπερώθη τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα δι' αὐτοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ. Ἡ ζῶσα πίστις του ἀνέδιδε πάντοτε ζωηρὰς ἀναλαμπὰς, ζωηρὸν δὲ πάντοτε καὶ φωτεινὸν ἦτο τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὰ σύγχρονα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ζωηρὰν καὶ σπουδαιοτάτην ἀρθρογραφίαν του εἰς ἐφημερίδας καὶ ἐκκλησιαστικὰ φύλλα διὰ τὸ παλαιοημερολογιακὸν ζήτημα;

Ἄλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι γνωρίζομεν τὴν ὅλην δρᾶσιν τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις. Κατὰ μέγα μέρος τῆς ὑπερεσπαρακονταετοῦς δράσεώς του ὑπῆξεν, ὡς εἶδομεν, καὶ πνευματικὸς δοκιμώτατος, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως συμπληρῶν τὸ διὰ τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ λόγου πνευματικὸν του ἔργον. Ἄλλὰ τὰ σπουδαιότατα ἀποτελέσματα τοῦ μέρους τούτου τῆς πνευματικῆς δρά-

σεώς του δὲν εἶναι γνωστά. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ὄχι μόνον ἄτομα ἀλλὰ καὶ οἰκογένειαι ἐσώθησαν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως. Ὁ ἀείμνητος ἀπέφυγε συστηματικῶς πᾶσαν διαφήμειν τοῦ καθόλου ἔργου.

Φυλάξας τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως ὁ Τιμόθεος καὶ ἀναπτύξας τὸ δοθὲν εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ πνευματικὸν τόλαντον, ἀποστολικῶς ἐργασθεὶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῇ Ἑλληνικῇ κοινωσίᾳ ἐπὶ μακρὰ ἔτη, μετὰ μοναδικὴν ἀληθῶς καὶ σπανίαν χριστιανικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν δρᾶσιν ἀπέρχεται ἐκ τοῦ ματαίου κόσμου τούτου. Ἡδύνατο ὁ γέρον, ἀλλ' ἀκμαῖος ἔτι Διδάσκαλος μετὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου νὰ εἴπῃ πρὸς τὰ πνευματικά του τέκνα «Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἰρήσομαι, οὐ γνωρίζω· συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῶ γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν σαρκί ἀναγκαϊότερον δι' ὑμᾶς» (Φιλιπ, 1, 21—24) Ὑπῆρξεν δὲ χριστιανικώτατον καὶ τὸ τέλος του, ἀντάξιον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς του. Ἐν διαρκείᾳ θεομιῆ πίστει πρὸς τὸν Χριστὸν ἀντιμετώπισεν τὸν ἀπροόπτως ἐπερχόμενον θάνατον. Ἡ διάνοιά του διετηρήθη φωτεινὴ καὶ διανγῆς μέχρι τῆς ὑστάτης πνοῆς του. Εἶχε δὲ βαθεῖαν συναίσθησιν ἐκτελῶν τὰ ὑστάτα χριστιανικὰ του καθήκοντα πρὸ τῆς μακαρίας τελευτῆς του· ὡμίλει ἰδίως περὶ πίστεως κατὰ τὰς τελευταίας στιγμᾶς του, ἔλεγε δέ, πρὸς τοὺς ἄλλοις, εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν «*Λυποῦμαι, διότι δὲν εἶμαι ποιητῆς διὰ τὰ πάλαι τὸ κύκνειον ἄσμα τῆς πίστεως μου!*»

Ἄλλ' ἐσάγησεν ἤδη διὰ παντὸς ὁ εὐγλωττος καὶ ἀκάματος κήρυξ τοῦ θείου λόγου, ὁ ζηλωτὴς Διδάσκαλος, ἐσβέσθη ἡ φωτεινὴ διαδρομὴ του ἀνὰ τὸν κόσμον τοῦτον, οὐκ ἴσθινος τὴν ματαιότητα ἐξαικονίζων ἀριστοτεχνικῶς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἔλεγεν: «Ὅναρ ἐσμέν οὐχ ἰστάμενον, φάσμα μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμίς, ἐωθινὴ δρόσος, ἀνθὸς καιρῷ φυόμενον καὶ καιρῷ διαλυόμενον». Ἄλλ' ὁ αὐτὸς Πατὴρ προσέθηκε τὰ παρήγορα ταῦτα: «Πείθομαι σοφῶν λόγοις ὅτι ψυχὴ πᾶσα καλὴ τε καὶ θεοφιλῆς, ἐπειδὴν τοῦ συνδεδεμένου λυθεῖσα σώματος ἐνθὲνδεν ἀπαλλαγῆ... θουμασίαν τινὰ ἠδονῆν ἤδεται καὶ ἀγάλλεται καὶ ἴλεως χωρεῖ πρὸς τὸν ἑαυτῆς δεσπότην, ὥσπερ τι δεσμευτήριον χαλεπὸν τὸν ἐνταῦθα βίον ἀποφυγοῦσα.»

Ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως ἡ ψυχὴ τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου Τιμοθέου τῆς αὐτῆς τινὸς χαρᾶς καὶ πνευματικῆς ἠδονῆς ἀπολαύσῃ ἀπερχομένη πρὸς τὸν Κύριον καὶ ὅπως ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ «*Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.*» Ἀμήν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«*Νὰ τιμήσῃ .*»

Πότε, τέλος πάντων, οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ ἐπίτροποι τῶν ἱερῶν ναῶν ἢ οἱ πρόεδροι κοινοτήτων θὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι ἄβυσσος ὄλη χωρίζει τὰς ἱεράς εἰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις συνάξεις εὐσεβῶν χριστιανῶν

ἀπὸ τὰς κοσμικὰς συγκεντρώσεις τῶν πρὸς διασκέδασιν προσκαλουμένων, ὥστε νὰ παύσουν ὀριστικῶς νὰ «προσκαλοῦν» διὰ τῶν ἐφημερίδων πάντα φιλέορον «ὅπως τιμῆσῃ τὴν ἑορτὴν ταύτην διὰ τῆς παρουσίας του»; Καὶ ἄλλοτε ἢ Ἀρχιεπισκοπὴ προέβη εἰς καταλλήλους ὁδηγίας καὶ νοθεσίας πρὸς κατάπανσιν τῆς ἀρεπείας ταύτης, ἥτις πάντως ὀφείλεται εἰς ἀπλήν ἐπιπολαιότητα ἐν τῷ ζήλω τῶν ἀγαπώντων τὴν εὐπρέπειαν τῶν ναῶν ὅπως πρόσελκύνοντες τοὺς πιστοὺς δι' ἀνοικείων ἀμερικανισμῶν συντελέσωσιν εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ἐσόδων των. Ἄλλ' εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπιστηθῇ εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ προσοχὴ τῶν ἐπαρχιακῶν λαϊκῶν ἐπιτρόπων, διότι αἱ γραμμαὶ αὐταὶ ἀφωρμήθησαν ἀπὸ ἐπαρχιακοῦ κρούσματος: τοῦ προέδρου τῆς κοινοτήτος τοῦ ἁγ. Δημητρίου Πηλίου. Ἐχομεν δὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι οἱ εὐσεβεῖς ἐπίτροποι, διαφωτιζόμενοι περὶ τοῦ ἀνοικείου τῶν τοιούτων εἰς τὰς ἱεράς πανηγύρεις καὶ τελετὰς «προσκλήσειον», θὰ παύσωσι νὰ νομίζωσιν ὅτι «τιμῶνται» οἱ ναοὶ καὶ οἱ ἅγιοι διὰ τῆς «παρουσίας» τῶν προσκαλουμένων.

Ἡ νέα «ἐπιχείρησις».

Εἶνε ἐνδιαφέροντα σχόλια τινὰ τῶν λονδινείων «Ἐκκλησιαστικῶν Καιρῶν» ἐξ ἀφορμῆς ἄρθρου τοῦ ἀγγλοφώνου καθολικοῦ «Tablet» περὶ τῆς στάσεως τὴν ὁποῖαν ἐπέδειξαν τὸ Βατικανὸν καὶ οἱ ἰταλοὶ καθολικοὶ πρὸς τὸν ἄβυσσινιακὸν πόλεμον. «Ὁ ἀρθρογράφος (τοῦ «Tablet») λέγει—γράφουσιν οἱ «Καιροὶ»—ὅτι πλεῖστοι ἰταλοὶ καθολικοὶ, ἀπὸ τῆς ἱεραρχίας καὶ κάτω, θεωροῦν τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀβυσσινίας ὡς «ἱεραποστολικὴν ἐπιχείρησιν». Ὑποθέτομεν ὅτι τοῦτο σημαίνει ἀπογαλάκτισιν τῶν ἄβυσσινίων ἀπὸ τῆς ἀρχαίας των Ἐκκλησίας καὶ λατινικῆν αὐτῶν ὑπόταξιν διὰ τῆς εὐαγγελικῆς πειθοῦς τῶν ἀσφύξιογόνων ἀερίων. Τὸ «Tablet» λέγει ὅτι «ἡ Ἐκκλησία εἶνε σήμερον ἐξαιρετικῶς δημοφιλῆς ἐν Ἰταλίᾳ» συμβαίνει ἐκεῖ κἄτι ἀνάλογον πρὸς θρησκευτικὴν ἀναγέννησιν». Ἡ τοιαύτη δημοτικότητα εἶνε φυσικὴ ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις. Ἀλλὰ ποῖαν ἀξίαν δύναται νὰ ἔχη «μία θρησκευτικὴ ἀναγέννησις» διὰ τὴν ἐμπνέεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπίσκοποι ἠδύλογησαν βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα; Ἐχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι αὐτὸ τὸ Βατικανὸν ἐτήρησεν ἀδυστηρῶς οὐδετέραν στάσιν· ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι δυσμενῶς ἔχει πρὸς τὴν Κ. τ. Ε., τὴν ὁποῖαν θεωρεῖ «ἀντιπροσωπεύουσαν ὑπεριέτως τὰ ἐν Ἐδρῶν φιλελεύθερα, μασονικὰ καὶ ἀντικαθολικὰ ρεύματα». Ἡμεῖς αὐτοὶ πόλλῃς διευπνώσαμεν τὴν γνώμην ὅτι ἡ σχετικὴ ἀδυναμία τῆς Κ. τ. Ε. ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ ὅτι εἶνε ἐστερημένη ἀμέσου θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως. Ἀλλὰ τὸ λέγειν ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Καλβίνου ἐξακολοθεῖ νὰ τυρανῆ τὴν Γενεύην ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὴν ἀπάτην. Τὸ λέγειν ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐν Ἰταλίᾳ ἐπιδοκιμαζει τὴν ἄβυσσινιακὴν περιπέτειαν, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ῥωμαῖοι καθολικοὶ συγγραφεῖς ἐν τε Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐμφανίζονται ἀπολογηταὶ τῆς κατὰ τῆς Ἀβυσσινίας ἐπιθέσεως, θίγει πάντως τὸ γόητρον ὀλοκλήρου τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον χριστιανικῆς Ἐκκλησίας».

ἽΟλυμπιακή φρενίτις.

Παρακαλοῦμεν νὰ μὴ παρεξηγηθῶμεν ἂν ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν ἠκολουθήσαμεν τοὺς φορεῖς τοῦ «ὀλυμπιακοῦ φωτός» ἀπὸ ἽΟλυμπίας μέχρι Βερολίνου μέτοχοι καὶ ἡμεῖς τῆς ὀλυμπιακῆς φρενίτιδος, τῆς ὁποίας κατέστημεν μάρτυρες κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας. Ὅχι διότι δὲν ἐκτιμῶμεν τὸ πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ἀρχαίων ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων καὶ δὲν διαθρυπτόμεθα καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῷ ὅτι ἐκ τῆς ἀφορμῆς τῆς ἐν Γερμανίᾳ 11ης ὀλυμπιάδος ὁ νοῦς τῆς οἰκουμένης ἐστράφη πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἽΟλυμπίαν καὶ τὸν φωτίζοντα αὐτὴν ἑλληνικὸν ἥλιον. Τοῦναντίον ἀναγνωρίζομεν ὅτι παρουσιάσθη μοναδικὴ εὐκαιρία ὅπως ὁ κόσμος ἀναμνησθῆ τὴν φύσιν, τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τὸ ἐκτιμήσῃ ὡς τὸν γενεσιουργὸν παράγοντα ἐνὸς πολιτισμοῦ, ὅστις ὕψωσε τὴν βάρβαρον ἀνθρωπότητα εἰς ἀνωτέραν πνευματικὴν στάθμην. Οὐδὲ ὑποτιμῶμεν τὴν ἔννοίαν τῆς οὕτω πομπῶδως ἐορταζομένης ὀλυμπιάδος, συναγειρούσης ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀντιπροσώπους πάντων τῶν ἔθνῶν, διὰ τῆς ἀμοιβαίας δὲ ταύτης προσεγγίσεως συντελούσης εἰς τὴν παγίωσιν ἀμοιβαίας καλῆς θελήσεως καὶ εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐμπέδωσιν εἰρηνικοῦ πνεύματος μεταξὺ τῶν λαῶν. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης πρῶτον μὲν ἔτι ἅπαξ διαπιστοῦται πόσον τὸ σύγχρονον τοῦ ἀθλητισμοῦ πνεῦμα ἀπομακρυνθὲν ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἀθλήσεως ἀπέτελεσε βάρβαρον αὐτοῦ διαστρέβλωσιν· δεύτερον δὲ πολὺ φοβούμεθα ὅτι ὁ ὑστερισμὸς, ὁ ἐπιδειχθεὶς περὶ τὴν ἀφῆν τοῦ ὀλυμπιακοῦ πυρός ἐν τῇ «ἱερᾷ Ἄλτει» τῆς ἽΟλυμπίας διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ «Φοῖβου Ἀπόλλωνος» μεθ' ὅλης ἐκείνης τῆς ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι Βερολίνου σειρᾶς τῶν ἐξεζητημένων καὶ ὀλίγων φαίδρων «ἱεροτελεστιῶν», συνδραζόμενος πρὸς τὸν οἶστρον τοῦ νόστου τῆς συγχρόνου Γερμανίας πρὸς τὴν φυσιολατρείαν τῆς παλαιογερμανικῆς μυθολογίας, χαλαρώνει τοὺς δεσμοὺς τῶν λαῶν πρὸς τὸ ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός φῶς, διὰ τῆς ἀπότοῦ ὁποίου ἀνταυγείας καὶ θαλπωρῆς καὶ μόνον εὐγενίζεται καὶ ἐξυψοῦται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Καλὴ θεδαίως καὶ χρῆσιμος εἶνε καὶ ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάμνησις τῆς παλαιᾶς ἱστορίας, ἀποτελοῦσα τὴν παράδοσιν, τῆς ὁποίας ἡ τήρησις συνέχει τὸν δεσμὸν πρὸς τὸ παρελθόν, ὅταν μάλιστα τοῦτο εἶνε οἶον τὸ ἑλληνικόν, καὶ συγκρατεῖ τὴν ἔθνικὴν ἐνότητα. Ἄλλ' ὅταν αὕτη μεταβάλλεται εἰς θεατρικὴν μυσταγωγικὴν φρενίτιδα σημαίνουσαν ἔντονον νοσταλγίαν ἀπὸ τοῦ ἀπείρως ἀνωτέρου παρόντος πρὸς τὸ πολὺ κατώτερον παρελθόν, μεμιγμένην μὲ τὸ γνωστὸν σύγχρονον πνεῦμα ἐμπορικῆς ἐκμεταλλεύσεως, καλὸν εἶνε νὰ ὑπομνησθεῖται τὸ ἀτοπον τοῦ παραφόρου τούτου ὀλυμπιακοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Ἐν τῷ «Δελτίῳ λειτουργῶν Μ. Ἐκπαιδεύσεως» ὁ καθηγητῆς κ. Σπ. Μαγγίνας δημοσιεύει μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ λατινικὰ ὡς παράγων ἀναγεννήσεως τῆς ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι». Ὁ σ., ἐπικρίνων τὴν ἐπιχειρηθεῖσαν παρ' ἡμῖν κατάργησιν τῆς ὑποχρεωτικῆς διδασκαλίας τῶν λατινικῶν ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ λατινικὴ εἶνε γλῶσσα νεκρά, ἀναπτύσσει ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον θὰ ἔπρεπε νὰ καταργηθῆ καὶ ἡ διδασκα-

λία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν συγχρόνων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἐφ' ὅσον ὡς νεκρὰ χαρακτηρίζεται πᾶσα γλῶσσα διὰ τὸν μὴ ὀμιλοῦντα αὐτὴν· ἄλλ' ἢ τε λατινικὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ εἶνε ζωντανώτερα ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην, καὶ ἐπομένως «οὐδέποτε θὰ ἀποθάνωσι, διότι ὑπῆρξαν τὰ καλλιπρεπέστατα δημιουργήματα τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως, εἰς τὰ ὅποια ἐναπετέθη ἀνεξίτηλος ἡ σφραγὶς τοῦ θείου καὶ αἰωνίου». Ἀναπτύσσει δὲ περαιτέρω τὴν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν τῶν λατινικῶν, τὴν ἐξ αὐτῶν πρακτικὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν μοναδικὴν μορφωτικὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης ἐπὶ τῶν λαῶν δύναμιν.

Ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ «Ποιμένος» τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης περιέχονται τὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἐφετηνὴν μορφωτικὴν ἐκδρομὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὴν πρωίαν τῆς Δευτέρας τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Νικόλαος Ε'. Ἐν Πειραιεὶ ὑπεδέχθη αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος καὶ Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἰάκωβος, τὴν δὲ μεσημβρίαν ἐπισκεφθεὶς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ὁ Πατριάρχης ἐγευματίσεν ἐν αὐτῇ. Παρεκάθησαν δὲ εἰς τὸ γεῦμα ὁ Σεβ. Τριπόλεως Θεοφάνης τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ Σεβ. Ἐλευθαρουπόλεως Ἀναστάσιος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ὁ Ἐπίσκοπος Χριστουπόλεως καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι Ἐξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου Ἀρχιμ. Βενέδικτος. Τὴν παρελθούσαν Δευτέραν ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, μετέβη εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν Πεντέλης καὶ παρέμεινεν ἐν αὐτῇ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

— Τὴν πρωίαν τῆς Πέμπτης τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἀπεδημήσε πρὸς Κύριον ἄγων τὸ 75 ἐτος τῆς ἡλικίας τοῦ ὁ Μητροπολίτης πρώην Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Τιμόθεος. Ἡμέρας τινὰς πρότερον ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν μετὰ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Χριστουπόλεως εἰς Ἀμαρούσιον ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προέτρεψεν αὐτὸν ὅπως εἰσαχθῆ εἰς Νοσοκομεῖον πρὸς θεραπείαν διότι ἐφαίνετο σοβαρῶς κλονισθεῖσα ἡ υγεία του. Μετὰ δύο ἡμέρας εἰσήχθη μερίμνη τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὸ θεραπευτήριον τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», ἀλλ' ἀπεδείχθη ἀμέσως ὅτι ἦτο σοβαρὰ τὴν ἡ κατάσταση του. Ὑπέστη ἐγγεῖρησιν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο προσωρισμένη νὰ θεραπεύῃ αὐτὸν ἀλλ' ἀπλῶς νὰ τὸν ἀνακουφίσῃ. Μετ' αὐτὴν ἐπισκεφθεὶς τὸν ἀσθενῆ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος εὗρεν αὐτὸν ἤρμενον καὶ προέτρεψεν αὐτὸν ὅπως κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Ὁ ἀσθενὴς παρεκάλεσε τότε ὅπως ὁ Ἐπίσκοπος Ἰάκωβος τελήσῃ τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐν τῷ ναφ τοῦ Θεραπευτηρίου καὶ κοινωνήσῃ αὐτόν. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο, κατ' ἐπιθυμίαν δὲ αὐτοῦ ἐκοινωνήσαν καὶ τινὰ πνευματικὰ του τέκνα παριστάμενα περὶ τὴν κλίνην του. Ἀντιμτωπίζον ἡσυχῶς τὸν ἔπερχόμενον θάνατον διηνεκῶς προσήχθετο καὶ ἐδίδασκεν ἰδίως περὶ πίστεως. Τὴν πρωίαν τῆς Πέμπτης περὶ ὥραν 8ην π.μ. ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἰάκωβος εὗρεν αὐτὸν εἰς τὰς τελευταίας του στιγμὰς καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μετὰ 20 περιῶν λεπτά, ὅταν ἤρθεμα ἐξέπνευσεν. Αὐθημερὸν ἐγένετο ἡ κηδεῖα αὐτοῦ ἐν τῷ Καθεδρικῷ ἱερῷ ναφ Ἀθηνῶν χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Λαγκαδᾶ, Σπάρτης καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως, παρίσταντο δὲ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρυσάνθος Ἀποκρισιάρχης τοῦ Οἴκ.Θρόνου καὶ πάντες οἱ παρρηδιημοῦντες ἐν Ἀθήναις Ἀρχιερεῖς. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος βαθέως συγκεκινημένος προσεφώνησε τὸν νεκρὸν διὰ τῆς ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ δημοσιευομένης ἐπιμηδέου προσλαλιᾶς, ἐν ἣ ἐξέθηκε τὴν δρᾶσιν τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου. Μέχρι τοῦ τάφου τὸ λείψανον τοῦ μεταστάντος συνοδευσε

ὁ Θεοφ. Χριστουπόλεως ἀπάγγελος καὶ τὰς ἐπιταφίους εὐχάς. Ὁ μεταστάς ἱεράρχης ὑπῆρξεν ἐκ τῶν συνεργατῶν τῆς «Ἐκκλησίας».

— Παραιτηθέντος τοῦ κ. Ν. Λουβάρεως ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασκευμάτων καὶ Παιδείας κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνασυγκρότησιν τῆς Κυβερνήσεως Ἰ. Μεταξᾶ, τὸ Ὑπουργεῖον ἀνέλαβεν ὁ κ. Κ. Γεωργακόπουλος ἀπὸ τῆς προχθῆς 6 Αὐγούστου.

— Προϋτάθῃ ὁ διορισμὸς ὡς ἱεροκήρυκος παρὰ τῆς ἐσχῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων τοῦ ἱεροδιακόνου Βενεδίκτου Πατρᾶκη, κεκτημένου τὰ νόμιμα προσόντα.

— Δι' ὑπουργικῶν πράξεων διορίσθησαν γραφεῖς α' μὲν τάξεως ὁ Ἀριστείδης Βαϊόπουλος παρὰ τῆς ἐσχῆς μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, β' δὲ τάξεως οἱ Εὐάγγελος Φαντόπουλος παρὰ τῆς ἐσχῆς μητροπόλεως Ἠλείας καὶ Νικ. Καράβης παρὰ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Καρυστίας.

— Διὰ Β. Διαταγμάτων διορίσθησαν μέλη τῶν Ἐπισκοπικῶν Δικαστηρίων α) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Βερροίας καὶ Ναούσης τακτικά μὲν οἱ Αἰδῆσ. Χριστόδουλος Παπαθανασίου καὶ Φίλιππος Μπαλιτζῆς, ἀναπληρωματικά δὲ οἱ Αἰδῆσ. Χαρίλ. Σταυρόπουλος καὶ Βασίλ. Βέκας, β) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Χίου τακτικά μὲν οἱ Ἀρχιμ. Ἠλίας Λίταρης καὶ Αἰδῆσ. Μάρκος Βασιλάκης, ἀναπληρωματικά δὲ οἱ Αἰδῆσ. Νικόλ. Σκίλας καὶ Ἰωάννης Πιτασίλης, γ) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λαβδαίας τακτικά μὲν οἱ Αἰδῆσ. Χρήστος Παπακωνσταντίνου καὶ Σταμάτιος Λιάκος, ἀναπληρωματικά δὲ οἱ Πανσο. Γρηγόριος Ρομποτσάτος καὶ Αἰδῆσ. Μάρκος Ἀρμακόλλας, δ) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Δημητριάδος τακτικά μὲν οἱ Αἰδῆσ. Δημητρ. Δημητριάδης καὶ Λάμπρος Μότσιος, ἀναπληρωματικά δὲ οἱ Αἰδῆσ. Γεώργ. Μπελιάνης καὶ Κυριαζῆς Κυριαζόπουλος καὶ ε) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φωκίδος τακτικά μὲν οἱ Αἰδῆσ. Αἰμιλιανὸς Κόκκινος καὶ Βασίλ. Σιδηρᾶ, ἀναπληρωματικά δὲ οἱ Φώτιος Ψυχολιάννης καὶ Χαρ. Οἰκονόμου.

— Ἐχορηγήθη τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων μηνιαία ἀπουσία ἀδεια πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἱερῶν μονῶν τοῦ ἁγίου Ὄρους.

— Διὰ Β. Διατάγματος ὁ ἐν Αἰτωλικῷ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἱερός ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου συγχωνυθεὶς τῷ αὐτόθι ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ μίαν ἐνορίαν τὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

— Ὅμοιος διὰ Β. Διατάγματος ὁ συνοικισμὸς Ρετζίνι τῆς κοινότητος Ἀρβεστοχωρίου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἀποσπᾶμενος τοῦ χωρίου τούτου ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ ἴδιαν ἐνορίαν.

— Ὅμοιος διὰ Β. Διατάγματος ὁ συνοικισμὸς Κανδάλου τῆς Κοινότητος Μιχίτου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Πατρῶν, ἀποσπᾶμενος τῆς ἐνορίας τοῦ χωρίου τούτου ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ ἴδιαν ἐνορίαν.

— Ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν διορίσθη ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Μαρίτης ὁ ἱερομόναχος Συμεὼν Μουνταβελῆς, ἀντὶ τοῦ παραιτησαμένου ἱερομονάχου Μελετίου Σταυνοπούλου, σύμβουλος τῆς αὐτῆς μονῆς ὁ μοναχὸς Δανιὴλ Καλκάνης, σύμβουλος δὲ τῆς ἱερᾶς μονῆς Ἐλεούσης ὁ ἱερωμ. Ἰγνάτιος Κωνσταντινόπουλος ἀντὶ τοῦ λόγῳ ὑγείας παραιτησαμένου Κυρίλλου Γιαννακοπούλου.

— Ὅμοιος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων διορίσθη σύμβουλος τῆς ἱερ. μονῆς Κορώνης ὁ μοναχὸς Χρῦσανθος Βασιλείου ἀντὶ τοῦ ἱερωμ. Δοσιθέου Γκανᾶ, διορισθέντος προσωρινοῦ συμβούλου τῆς ἱερᾶς μονῆς Φανερωμένης.

— Ὅμοιος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας διορίσθησαν ἡγούμενος μὲν τῆς ἱερᾶς μονῆς Δημιόβης ὁ ἱερωμ. Συμεὼν Γαρίδης, σύμβουλοι δὲ οἱ μοναχοὶ Ἀβέρκιος Γεωργανᾶς καὶ Ἰωάσαφ Κουρῆς.

— Ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σερρών ἐχειροτονήθη εἰς πρεσβύτερον διὰ τὸ ξενόφωνον χωρίον Καρπερῆ ὁ Γεώργ. Β. Δουράκης.

— Ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τριφυλλίας καὶ Ὀλυμπίας ἐχειροτονήθησαν εἰς πρεσβύτερους οἱ Νικόλ. Ἰ. Ἀναγνωστόπουλος διὰ τὸ χωρίον Ἀρτικίου, Γεώργιος Φωτίου Γεωργιόπουλος διὰ τὸ χωρίον Βρυσᾶ, Ἀλέξ. Γ. Ἀλεξόπουλος διὰ τὸ χωρίον ἄγιος Ἠλίας καὶ Ἀδαμάντιος Φ. Παπαηλιοῦ διὰ τὸ χωρίον Ραχά.

— Ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος ἐχειροτονήθησαν εἰς πρεσβύτερον μὲν ὁ διάκονος Παναγ. Θεοδωρόπουλος διὰ τὸ χωρίον Ἀμοῦριον, εἰς διακόνους δὲ οἱ σπουδασταὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Προπαρρασκευαστικῆς Σχολῆς Λαμίας Ἰωάννης Π. Μόκας, Γεώργιος Κ. Καμπάτης καὶ Βασίλειος Π. Τασίος.

— Ὅμοιος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου ἐχειροτονήθησαν εἰς Διακόνους οἱ σπουδασταὶ τῆς παρ' αὐτῷ Ἐκκλησιαστικῆς Προπαρρασκευαστικῆς Σχολῆς οἱ Σπυρίδων Κλάδης, Πέτρος Τρούσσας, Διονύσιος Ἀνδρεούχας, Στυλιανὸς Μπάστας, Δημ. Διαριγγέλης καὶ Βασ. Κορφιάτης.

— Ἐπετράπη κατὰ παρέκκλισιν τῶν διατάξεων τοῦ ἐνοριακοῦ νόμου ἢ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία α) τοῦ Φιλίππου Δ. Μωραΐτου διὰ τὸ ξενόφωνον χωρίον Λυκότοτης ἱερᾶς μητροπόλεως Φλωρίνης, β) τοῦ Νικολάου Ψαρονικόλακη διὰ τὸ παραμεθόριον χωρίον Μυρωδάτου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ξάνθης, γ) τοῦ Ἰωάννου Ἐμμαν. Καρμῆρ διὰ τὸ παραμεθόριον χωρίον Ἄδρα τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἀλεξανδρουπόλεως, καὶ δ) τοῦ Χρήστου Εὐαγγέλου Παπαδία διὰ τὸ παραμεθόριον χωρίον Καστανιά τῆς ἱ. Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτης.

— Ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ «Ποιμένι» τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης οὗτι ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν τῇ Ἐσχῆς Μητροπόλεως ἐκθέσεων ἐκ μέρους τῶν διευθυντῶν τῶν Κατηχητικῶν σχολείων τῆς ὑπαίθρου περὶ τῆς κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος λειτουργίας τῶν ἐν λόγῳ σχολείων ἐξάγεται οὗτι λίαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα ἀπέδωκε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ εὐεργετικὸς οὗτος θεσμὸς. Εἰς τὰ περισσότερα σχολεῖα δὲν παρετηρήθησαν ἀπουσίαι, ὡς συνέβη εἰς τὸ παρελθόν. Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι μὲ ἰδιαίτερον χαρὸν προσήρχοντο εἰς τὸν ναὸν πρὸς διδασκαλίαν καθ' ἑκάστην. Πάντες δ' ἐθεώρουν ὑποχρεωσίν των νὰ ἐκκλησιάζωνται τακτικῶς κατὰ Κυριακὴν καὶ ἑορτήν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγένοντο ἰδιαίτεροι λειτουργία χάριν τῶν μαθητῶν, ὀργανώθησαν ἐορταὶ φιλανθρωπικαὶ καὶ θερησκευτικαὶ ἐκδρομαὶ καὶ ἐπισκέψεις εἰς θρησκείας ναοῦς καὶ εἰς εὐαγγῆ ἱδρύματα.

— Ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ἐξ Ἰωαννίνων οὗτι τὸν εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Σπυρίδωνα ὑπὸ τῆς Α.Μ. Βασιλέως ἀπονεμηθέντα μεγαλόσταυρον τοῦ «Φοίνικος» ἐπέδωκε βασιλικὴ ἐντολὴ ὁ πρό τιος μόλις ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα Γενικὸς Διοικητὴς Ἡπείρου Στρατηγὸς Παναγιωτᾶκος μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος. Ἡ τελετὴ τῆς ἐπίδοσως ἐγένετο ἐν τῇ ἱ. Μητροπόλει παρισταμένοι πασῶν τῶν ἀνωτέρων στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν ἀρχῶν Ἰωαννίνων, τῶν προϊσταμένων τῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν διευθυντῶν τῶν τραπεζῶν, τοῦ προέδρου τοῦ Ἐμπορ. Ἐπιμελητηρίου, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων μετὰ τμήματος στρατοῦ. Τοῦ στρατοῦ παρῶν ζωντος ὄπλα ὁ Γεν. Διοικητὴς προσεφώνησε τὴν Α.Σ. τὸν Μητροπολίτην ὡς ἐξῆς:

«Σεβασιμώτατε, Ἡ Α.Μ. ὁ σεπτὸς ἡμῶν Βασιλεὺς ηὐδόκησε νὰ σᾶς ἀπονείμῃ τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Βασιλ. Τάγματος τοῦ Φοίνικος. Τιμὴ δικαιοσύνης καὶ ἀπολύτως δικαιολογημένη ἔμει καθ' ὑπερβλήν εὐτυχῆς διότι εὐρίσκομαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Βασιλέως, νὰ σᾶς ἐπιδώσω ἐγὼ αὐτοπροσώπως τὸ ἀνώτατον τοῦτο παράσημον. Ἡ ἀπὸ μακροῦ ἀφ' ἐνόου πατριωτικῆ καὶ ἀφ' ἑτέρου κοινοφελῆς δράσεως ὑμῶν εἶχε καταστῆ ὑπεραξία τῆς τιμητικῆς ταύτης ἐπιβραβεύσεως. Διὰ τὴν καὶ ἤδη συνεχιζομένην κοινοφελῆ δράσιν σας τὴν τιμητικὴν κριτικὴν ἐν καιρῷ θὰ κάμῃ ἡ ἐκτίμησις καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Ἡπείρου καὶ γενικῶς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία θὰ προβάλλῃ ταύτην ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους. Διὰ τὴν πατριωτικὴν σας δράσιν, χρονολογούμενην ἀφ' ἧς περιεβλήθητε τὸ ἄξιωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης καὶ ἀναγνωρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἔθνους, περιορίζομαι νὰ εἶπω μόνον οὗτι ἀναμνησθητέως ἀνήκετε εἰς τὴν χωρίαν τῶν πρωτοπόρων ἀγωνιστῶν καὶ πατριωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐνεσάρκωσαν τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ἰδέαν καὶ τῶν ὁποίων πλεῖστοι ἐχυσαν τὸ αἷμα των διὰ τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἰδέαν. Πρωτοπόρος ἀγωνιστῆς καὶ σὺ, ἐνσαρκῶν ἐν τῇ ψυχῇ σου τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰδικώτερον τὴν Ἡπείρον, ἐμψυχωμένος δὲ ἀπὸ τὴν πνοὴν τῆς ἀγάφου ἐκείνης ἡθικῆς, ἡ ὁποία διδάσκει τὴν ἀσκήσιν τῆς

ἀρετῆς καὶ ἐν γένει τῆς ἀποθουσίας, ἡγωνίσθη, ἐφυλακίσθη, καί, κατ' ἀνεξιχνίαστον βουλήν τῆς Θείας Προνοίας, σὲ ἔσωσεν ἀπὸ πιθανώτατον κίνδυνον τῆς ζωῆς σου ἢ πανένδοξος στιγμή τῆς πραγματώσεως τοῦ ὠραίου καὶ φωτεινοῦ δραματισμοῦ πάσης ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἡ στιγμή τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν θρουλλικῶν, ἀλλ' ἑλληνικῶν πλέον Ἰωαννίνων. Ἀπελευθερώθη καθ' ἣν ἡμέραν δλόκληρος ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ μὲ μίαν σκέψιν καὶ μὲ ἓνα παλμὸν ἐχαίρετα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἰωαννίνων. Τέλος δὲ βραδύτερον ὑπῆρξες ἡ ψυχὴ καὶ ὁ κυριώτερος τῶν πρωταργατῶν τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἀγῶνος. Τόσον δὲ εἰς τὴν κοινωφελῆ, ὅσον καὶ εἰς τὴν πατριωτικὴν δρασίμ σου, ὁδηγὸν εἶχες καὶ ἔχεις μίαν ἀνωτέραν κοινωνικὴν ἠθικὴν. Εἰς τὰς ἡμέρας μας, κατὰ τὰς ὁποίας κινδυνεύουν νὰ στερηθῶσιν οἱ πηγαὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ καθ' ἃς ἡ εθνικὴ ψυχὴ ἀρχίζει νὰ ξεσπᾷ, σὺ, ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν νοοτροπίαν τῆς ἐποχῆς, ἠκολούθησες τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Τῆς ἀρετῆς, ἡ ὁποία ἀτυχῶς σήμερον περιφρονεῖται, καὶ οἱ ἐργάται αὐτῆς διαρκῶς ἐλαττοῦνται παραγκωνίζονται. Οὕτω ἡ ἠθικὴ βάσις καὶ κατεστῆναις τῆς δράσεώς σου εἶναι κατὰ τοσοῦτον μείζονος ἀξίας, καθ' ὅσον εἶναι διάφορος ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἡ σημερινὴ κοινωνία μας, μὴ πιστεύουσα πολὺ εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀκολουθεῖ. Ἀτυχῶς οἱ Ἕλληνας δὲν προσέχουν εἰς τὸ μέγα ἱστορικὸν δίδαγμα ὅτι ἡ φυλὴ μας, πάντοτε ὀλιγάνθρωπος, εἰς τὸν νῦν τῆς ἀνθρωπότητος ἐδοξάσθη τότε μόνον, ὅταν ἐλάτρευσε καὶ ἤσκησε τὴν ἀρετὴν. Ἡ δρᾶσίς σας, συνειπῶς, ἀποτελεῖ μίαν φαινήν ἐξαιρέσιν ἀπὸ ἐκείνας πού παραδειγματίζονται καὶ διδάσκουν τοὺς λαοὺς πού θέλουν νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι καὶ τιμημένοι ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἀναγνώριον τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης προφανῶς ἀποτελεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ λατρευτοῦ Βασιλέως μας εἰς ὑμᾶς ἀπονομὴ τοῦ ἀνωτάτου τούτου παρασήμου. Διὰ τὴν ἀπονομὴν δὲ ταύτην εἶναι ἕυλογον, καὶ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῆ, τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν ἡ ἠθικὴ ἱκανοποίησις τοῦ προτεινόμενου δὲν εἶναι μικροτέρα τῆς τοῦ τιμηθέντος. Συγχαίρων τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα, εὐχομαι πολλὰ ἔτι καὶ ἐν ἀνεφέλω ψυχικῇ ἀγαλλίασει νὰ φέρῃ τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦτον, οὐχὶ δι' ἑαυτήν, μὴ ἔχουσαν ἀνάγκην τῆς ἐνδείξεως ταύτης, ἀλλὰ χάριν παραδειγματισμοῦ τῶν πνευματικῶν τῆς τέκνων, ὡς ἓνα ἐξόχως ὠραῖον δίδαγμα βραβεύσεως τῆς ἀρετῆς.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἀνέκρουσε τὸν ἐθνικὸν ὕμνον, ἡ δ' Α.Σ. ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν παριστανέμων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς. Συνεπείρᾳ ἐκφραστῆσις ἐπιθυμίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ κατόπιν προσκλήσεως τῆς ἑλληνικῆς Προσβίας ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος, κατελθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσάν, ἔψαλε τρισάγιον ἑλληνιστὶ ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου ἐπ' εὐκαίρῳ τῆς εἰς αὐτὸν ἀπονομῆς τοῦ ἑλληνικοῦ παρασήμου τῆς Ἀξίας παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διὰ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνοσ προβευτοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Κατὰ τὰς ἐκ τῶν ρωσικῶν κύκλων τῆς Ἀμερικῆς εἰδήσεις, εἰς τὴν ἐπὶ μακρὸν διασπάσασαν τοὺς ἐκεῖ ὀρθοδόξους ρώσους διαίρειν ἐτέθη τέρμα ὀριστικόν, ἐπελθούσης τῆς συμφιλώσεως τῶν διαμαχομένων χάρις καὶ εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Σεβίας. Ἡδη πάντες οἱ ἐν Ἀμερικῇ ὀρθόδοξοι ρῶσοι τελοῦσιν ἡνωμένοι ὑπὸ ἐπιτοπίαν σύνοδον προεδρευομένην ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεοφίλου.

— Ἐπὶ τῇ βάσει σχετικοῦ ὑπομνήματος τοῦ γάλλου σοσιαλιστοῦ Henri Berg τοῦ περιοδικῶν World Survey Service εἰδημοσιεύσεως στατιστικῆν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἀπ' ἧς ἀνέλεθον τὴν ἀρχὴν οἱ ἠπολιτῆβικοὶ ἐν Ρωσίᾳ, ἐφρονεῦθησαν 28 ἐπίσκοποι καὶ ἀρχιεπίσκοποι, 6,778 ἱερεῖς, 6.585 διδάσκαλοι, 8.800 ἱατροὶ, 51,850 ἀξιωματικοὶ, 200,850 ἀστυνομικοὶ καὶ πολῖται καὶ 11.488 520 χωρικοὶ καὶ ἐργᾶται. Σύνολον: 11,763.411 θύματα γνωστά, ἧτοι κατὰ δύο ἑκατομμύρια περισσότερα τῶν θυμάτων τοῦ τελευταίου

παγκοσμίου πολέμου. Παρὰ ταῦτα, οὐ μόνον οἱ ἀκόμη ὑφιστάμενοι ἐν Μόσχᾳ 35 ναοὶ ἦσαν κτεάμεστοι κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ παρελθόντος Πάσχα, ἀλλὰ καὶ πυκνὰ πλήθη ἐπλήρουν τὰς περὶ τοὺς ναοὺς πλατείας, ὑπὸ βροχὴν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πασχαλινῆς λειτουργίας, ἧτοι 75,000 τοῦλάχιστον χριστιανοὶ τῆς Μόσχας εἶχον τὴν τόλμην νὰ ἐορτάσουν τὸ Πάσχα κατὰ τὸν μᾶλλον δημόσιον τρόπον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Περὶ τὰ μέσα παρελθόντος Ἰουνίου ἐν Σρέμτση Κάρολοβτσι συνεκροτήθη πατριαρχικὸν συνέδριον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου, ὁπερ ἐψήφισε νέον Κανονισμόν, δι' οὗ ἐξισοῦνται οἱ ἐκκλησιαστικὴ λειτουργοὶ πρὸς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Τὰς λεπτομερείας τοῦ Κανονισμοῦ θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Κατὰ τὴν ἐν Λονδίνω παραδιατριβὴν αὐτοῦ ὁ Μακαρ. Πατριάρχης Ρουμανίας ἐπέδωκεν ἐπισήμως τῷ Σεβ. ἀρχιεπισκόφῳ Καντεβουρίας ἀντίγραφον τῆς περὶ τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἀποφάσεως τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸ γεῦμα τὸ δοθὲν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ὁ κ. Athelstan Riley προρίων ὑπὲρ τῆς Α.Μ. εἶπεν, ὅτι, εἴαν ἡ κατὰ τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον συγκληθησομένη συνέλευσις τῆς Καντεβουρίας ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τῆς συγκληθείσης πρὸ τίνος συνελεύσεως τῆς Ὑόρκης καὶ ἐπιδοκιμῆση ὁμοφώνως τὸ περὶ τῶν χειροτονιῶν ὑπόμνημα τῆς ἀγγλορουμανικῆς Ἐπιτροπῆς, «ἡ ὀριστικὴ ἀπόδοξή τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ὑπὸ συμπάσης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ ἦνε δυνατὸν νὰ προσδοκᾶται ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ κατὰ τάξιν (in due course), ἡ δὲ μέλλουσα συνέλευσις τοῦ Lambeth θὰ ἀνοίξῃ τὴν πύλιν εἰς τὴν πλήρη κοινωνίαν (intercommunion) τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν ἀγγλικανῶν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Περὶ φθίνοντα τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ Μητροπολίτης Τυρνάβου Κλήμης, εἰς τῶν διαπρεπεστέρων ἱεραρχῶν τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, διακριθεὶς καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς ρήτωρ.

ΡΩΜΑ·Ι·ΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Περὶ τὰ μέσα παρελθόντος Ἰουνίου ἡ Α. Α. ὁ Πάπας προήγαγεν εἰς καρδιναλίους τοὺς Σεβ. Giovanni Mercati καὶ Eugene Tisserant. Τούτων ὁ μὲν πρῶτος εἶνε γνωστός ὡς βιβλιολόγος, πατρολόγος καὶ βυζαντινολόγος, συγγραφεὺς ἱστορικῶν καὶ θεολογικῶν ἔργων καὶ διευθυντῆς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ ἡ δ' εἰδικότης τοῦ δευτέρου ὑπῆρξαν αἱ ἀνατολικαὶ καὶ γλασσολογικαὶ μελέται, αἵτινες διηλεκτόνυαν αὐτὸν εἰς ἐθούνας ἀνά τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς χώρας τῆς μεσογείου, σχετικὰς πρὸς τὴν Π.Δ. καὶ τὴν Κ.Δ. Ἀπὸ τοῦ 1908 εἶχε χρηματίσει ἐν τῇ βατικανῷ βιβλιοθήκῃ ὡς γραμματεὺς διὰ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας ὡς ἐκ τῶν εὐρεῶν περὶ τῆς Ἀνατολῆς γνώσεών του.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου. Ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Πόντου»). Ἀθῆναι, τύποις «Ἐστίας» 1936. — Ὁ ἐν Ἀθήναις Ἀποκρισιάρχος τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου Σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος, ὁ τόσον εὐφῆμως γνωστός καὶ πολὺ πέραν τῶν ἑλληνικῶν κύκλων ὡς Ἀρχιεπίσκοπος μὲν τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου καὶ Ἀρχισυντάκτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας τὸ πρῶτον, μάλιστα δ' ὡς Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας εἰς αὐτὸν ἀνάθεσιν τῆς διαπαιθάνσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἐπεφύλαξεν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον μίαν πραγματικὴν ἐκπληξίν διὰ τῆς πρὸ τίνος δημοσιευθείσης ὀγκωδεστάτης περὶ τῆς Ἐκκλησίας Τραπεζοῦντος μονογραφίας ἐξ ὑπερνενακοσίων σελίδων. Καὶ ἡ ἀπλῆ μόνον φυλλομέτρησης τοῦ ἔργου ἀποκαλύπτει ἀμέσως τοὺς δύο κυρίους παράγοντας τῆς συγγραφικῆς ἐπιτυχίας: τὴν ἄκραν ἐπιστημονικὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὸ πρὸς τὸ θεῖον

βαθὺ καὶ θερμὸν διαφέρον. Ὁ Σεβ. σ. διὰ μεγάλης ὑπομονῆς, μηδενὸς φεισθείς πόνου, περισυνέλεξε μετὰ τῆς ὀφειλομένης πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκριβείαν καὶ πληρότητα εὐλαβείας πᾶσαν εἰς τὸ θέμα του ἀναφερομένην πληροφορίαν ἀπὸ τῶν πηγῶν καὶ τῶν βοηθημάτων, ἀπὸ τῶν ὀπουδήποτε ἀρχαίων καὶ βιβλιοθηκῶν, ἀπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων, τόσον, ὥστε δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι οὐδ' ἡ ἐλαχίστη περὶ Τραπεζοῦντος εἰδήσις τῷ ἀπέμειναν ἄγνωστος, καὶ ἡ μᾶλλον δυσεπιχνίαστος καὶ δυσεύρητος καὶ εἰς πάσας τῶν ὁπωςδήποτε περὶ Τραπεζοῦντος γραφάντων τὰς γλώσσας. Εἶνε δὲ πλουσιωτάτη ἡ περὶ αὐτῆς βιβλιογραφία διὰ τε τὴν πολιτικὴν σπουδαίω τῆρα τῆς περὶ τὴν Τραπεζοῦντα περιοχῆς ἐκείνης τοῦ Πόντου καὶ διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς σημασίαν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ. Ἄλλ' ἡ τόσον λεπτολόγος αὕτη ἐπιστημονικὴ εἰς τὸ θέμα ἐπίστασις ἐτρέφετο, ὑπερβαστάζετο καὶ ἐνεπνεύετο ὑπὸ τῆς πρὸς τὸ θέμα ἀγάπης τοῦ Σεβ. σ., διότι ἦδη ἐκ νεότητος αὐτοῦ συνδεθείς πρὸς αὐτὴν ὡς Ἀρχιδιάκονος, ταχθεὶς δ' εἰτα θπὸ τῆς Ἐκκλησίας ποιμὴν τῆς σημαντικωτάτης ἐκείνης ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου, ἠγάπησεν αὐτὴν ὅλη ψυχῇ ὡς ὄντως καλὸς ποιμὴν καὶ ἐμόχθησεν ὑπὲρ αὐτῆς μόχθον σπάνιον διὰ τὸ βάρος αὐτοῦ καὶ τὸ πλάτος. Ἐνετύθεν προέκυψεν ἡ πρώτη αὕτη περὶ τῆς Τραπεζοῦντος μεγάλη μονογραφία, ἐν τῇ ὁποίᾳ μεθοδικῶς ἐν δέκα μεγάλοις κεφαλαίοις ἐπισκοπεῖται τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ γεωγραφικὴ, ἡ τοπογραφικὴ καὶ ἡ ἱστορικὴ θέσις τοῦ Πόντου καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐπαρχίας Τραπεζοῦντος, ἡ θρησκεία αὐτῆς καὶ ὁ πολιτισμὸς, εἶτα δὲ ἡ Ἰδρυσις καὶ ἡ ἐξάπλωσις τῆς Ἐκκλησίας Τραπεζοῦντος, αἱ μητροπόλεις καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ αὐτῆς καὶ ἡ ἐν αὐτῇ πνευματικὴ κίνησις καὶ ζωὴ, περιγράφονται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ ἐν αὐτῇ μνημεῖα ἑλληνικῆς χριστιανικῆς τέχνης, ἐκτίθεται ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Τραπεζοῦντος μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὸ ὅλον δ' ἔργον κατακλείεται διὰ τῆς ἐπισκοπῆσεως τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ζωῆς αὐτῆς μέχρι τοῦ 1923, ἔτους τῆς συνεπειᾶς τῶν γνωστῶν θλιβερῶν γεγονότων συντελεσθεισῆς ἐρημώσεως καὶ τοῦ Πόντου. Ἐν τῇ ἐπισημνότητι α) χρονολογικὸς πίναξ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν μητροπολιτῶν Τραπεζοῦντος· β) πίναξ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τραπεζοῦντος πόλεων, κωμοπολιέων καὶ χωρίων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκονομειῶν, ναῶν καὶ σχολείων κατὰ τὴν τῷ 1913--1914 ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως Τραπεζοῦντος γενομένην στατιστικὴν ἀπογραφὴν, γ) πίναξ τῶν ὀνομάτων, καὶ δ) πάντα τοπογραφικῶν χάρτων· τὸ ὅλον δὲ ἔργον, ἐκτετυπωμένον μετὰ πλείστης ἐπιμελείας ἐπὶ χάρτου ἀρίστου, κοσμεῖται διὰ πολλῶν εἰκόνων ἐξω τοῦ κειμένου, εἰκονίζουσάν τε διάφορα τῆς Τραπεζοῦντος μνημεῖα εἰς διαφότιαι τῶν ἐν αὐτῇ ἱστορουμένων. Ὅσον θαυμασμὸν προκαλεῖ ἡ ὅλη πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Τραπεζοῦντος ἐν τῇ συνόλῳ ἐθνικῇ ἡμῶν ἱστορίᾳ καὶ τῇ ἀνὰ τὸν Πόντον ἀκτινοβολίᾳ τῆς ὀρθοδοξίας, τόσην βαρυθυμίαν γεννᾷ ἡ μεταπολεμικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἀξιοθρήνητος περιπέτεια, ἀπολήξασα εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ θαυμασίου τῆς Τραπεζοῦντος χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. «Καὶ ἐσβέσθη—ἐπιλέγει ὁ Σεβ. σ.—ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος καὶ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἄλλοις, οἱ οἰκοὶ ἡμῶν ξένοις. Ὅδοι Τραπεζοῦντος πενθοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους ἐν εὐρυτῇ πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμένοι, οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάξουσι, καὶ αὐτὴ πικραίνουμένη ἐν ἑαυτῇ. Οἱ παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου, ὃ ἐγενήθη». Τὸ ἄλγος τοῦτο, ὁπερ ὀλόκληρος ἡ ἑλληνικὴ ὀρθοδοξία αἰσθάνεται ἐξ Ἰσοῦ βαθὺ καὶ δομῆ πρὸς τὸ τοῦ ζήσαντος τὸν παρακτικὸν ἀφανισμόν τῆς Ἐκκλησίας Τραπεζοῦντος τελευταίον αὐτῆς ἱεράρχου, εἶνε ἀπότοκον τῆς μεγάλης του πρὸς αὐτὴν ἀγάπης, ἣς τελευταίον μνημεῖον περὶφανὲς ἀποτελεῖ τὸ ὄντως μνημειώδες τοῦτο περὶ τῆς Ἐκκλησίας Τραπεζοῦντος ἔργον.

Δημητρίου Σ. Μπαλάνου, Ἀνεκδοτοὶ ἐπιστολαὶ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. (Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. Ε', ἀριθ. 1). Ἀθῆναι, τυποεὶς Ταρσοπούλου (Γραφεῖον δημοσιευμάτων Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), 1936.—Ὁ καὶ ἄλλοτε περὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ Κ. Οἰκονόμου ἀσχοληθεὶς ἀκαδημαϊκὸς κ. Δ

Μπαλάνος διὰ τῆς παρούσης πραγματείας ηὔχνησε νὰ διαφανίσῃ ἐτι περισσώτερον τὴν τόσον γνωστὴν πνευματικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ διασήμου κληρικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως. Ἐπιτυχῶν νὰ μελετήσῃ τὸν ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς ἀρχαίους τοῦ πρεσβυτοῦ κ. Ἀλεξίου Ε. Πάλλη, δισεγγόνου τοῦ Οἰκονόμου, περιέχοντα 328 ἀνεκδότους τοῦτου ἐπιστολὰς φάκελλον, παρέχει ἐνταῦθα τὰ πορίσματα τῆς μελέτης του, αἵτινα καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς δύο συνεδρίας τῆς Ἀκαδημίας. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀνάγονται εἰς τὰ ἔτη 1817—1852, ἀπηυθύνοντο δὲ πρὸς ἐπίσημα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τῇ πολιτείᾳ, τοῖς γράμμασι καὶ τῷ ἐμπορίῳ πρόσωπα, ἐκ σωζομένων δὲ ἀνεκδότων πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν παντοίων διαπρεπῶν προσωπικοτήτων «καταφαίνεται—λέγει ὁ κ. Μπ.—τὸ μέγιστον κῦρος καὶ ἡ βαθυτάτη ὑπόληψις, τῶν ὁποίων ἀπῆλθεν ὁ Οἰκονόμος παρὰ τῶν συγχρόνων του». Ἐκ τῆς μελέτης τῶν διαφόρων ψηφισμάτων, αἵτινα ὁ κ. Μπ. παραθέτει αὐτολεξεῖ κατὰ τὴν συστηματικοποίησιν τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστολῶν τοῦ Οἰκονόμου, προκύπτει πόσον μὲν ὁ ἐπιφανὴς κληρικός ἦτο θαυμαστός τῆς τε θύραθεν ἑλληνικῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς σοφίας, πόσον δὲ παρηκολούθει καὶ τὴν σύγχρονον αὐτῷ ἐπιστημονικὴν κίνησιν, ἀλληλογραφῶν καὶ πρὸς ξένα ἐπιστημονικὰ σωματεῖα. Διακρινόμενος διὰ τὴν βαθεῖαν καὶ εὐρεσίαν του ἑλληνομάθειαν ἐγγραφεὶ καὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν ὑπερκαθαρεύουσαν μετὰ πολλῆς χάριτος, ὡς μαρτυροῦν αἱ συγχαρητήριοι, συλλυπητήριοι, παραμυθητικαὶ καὶ ἄλλαι ἐπιστολαὶ του. Ἄφθονον ὕλικόν, κατὰ τὸν κ. Μπ., παρέχουσιν αἱ ὑπ' ὄψιν ἐπιστολαὶ διὰ τὰ τότε ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα· διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων παριστῆ τὴν τότε κατάστασιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας· δομύτατα ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Φαρμακίδου καὶ Βάμβα, ἐπισκοπῶν αὐτοῦ· μετὰ ἀμετροπεπτοῦς δημοτικότητος· μεγάλην σημασίαν ἀπέδιδεν εἰς τὸ ζήτημα τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου· καυστικώτατα ἐπικρίνει τὴν τότε ἐπιχειρηθεῖσαν ἀπὸ Βιέννης ἀπόπειραν εἰσαγωγῆς τῆς τετραφωνίας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν· εἰς τοὺς νεωτεριστάς κατατάσσων καὶ τοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας δὲν φείδεται ἐπικρίσεων· διακαῶς ἐπιθυμῶν τὴν μόρφωσιν τοῦ κλήρου ἀναμίχθη ἐνεργῶς καὶ εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς Ριζαρίου σχολῆς· ἐδειξε ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἐν τῇ Βουλῇ συζητήσεις περὶ τῶν ἀφορμῶν εἰς τὴν θρησκείαν· κλείεται δ' ἐπιστολαὶ του ἀναφέρονται εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀποδόσεως τῶν κτημάτων τῶν ἐκτὸς τοῦ Βασιλείου ἱερῶν σκηνομάτων, εἰς τὸν αἶ. Τάφου, τοῦ αἶ. Ὁρους, τῆς μονῆς Σινᾶ κλ. Ὁ Κ. Οἰκονόμος ἦτο, ὡς γνωστόν, ὑπερσυντηρητικὸς, διότι ἐφοβεῖτο μήπως καὶ ἡ ἐλαχίστη καινοτομία ἐπενέγκη διάσεισιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος, ἐνετύθεν δὲ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν κατὰ τῶν νεωτεριστῶν ἀγώνων του δομινεῖρα, πολλὰκις, ὀξύτης τῶν δομινετικῶν ἐπιθέσεων του, δι' ὧν ἐνόησε ἴσως ἦΐκει τοὺς ἀντιφρονούντας. Ὁ κ. Μπαλάνος, καίτοι, ὡς καὶ ἐξ ἄλλης περὶ τοῦ Οἰκονόμου μελέτης του εἶνε γνωστόν, δὲν συμμερίζεται τὰς ὑπερσυντηρητικὰς τάσεις του, καὶ ἐν τῇ πραγματείᾳ του ὁμοῦ ταύτη ἐξάγει τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν σταθερότητα τῶν γνωμῶν του, ἀναγνωρίζει δὲ ὅτι «καὶ διὰ τῆς ὑπερσυντηρητικότητος του ὁ Οἰκονόμος ἀπέβη ἐπωφελής, ὡς στήσας ἀντίρροπον καὶ θέσας φραγμὸν εἰς ἀντιθέτους ἀκρότητας, ἐπιτευχθείσης οὕτω τῆς δεούσης ἰσορροπίας», ὁμολογεῖ δὲ ὡς ἀξίαν θαυμασμοῦ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀνυπερβλητὸν σοφίαν του, τὴν βαθυτάτην γνώσιν τῆς ἱεράς καὶ τῆς θύραθεν φιλολογίας καὶ τὴν ἐμμονὴν καὶ τὴν πίστιν του εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ διακηρυττομένας ἀρχάς.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διευθύνουσα Ἐπιτροπεία :

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΠΟΥΛΚΑΡΗΟΣ
- † Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ

Τύποις «Φαίνικος» ὁδὸς Διονυσίου 4, Ἀθῆναι Τηλ. 28-873